

Onderwysersgids Graad 11

Afrikaans Huistaal en Afrikaans Eerste Addisionele Taal

deur
Carine Janse van Rensburg

vir

'n Stringetjie blou krale

deur E.K.M. Dido

Kwela Boeke,
'n afdeling van NB-Uitgewers (Edms) Beperk, Heerengracht 40, Kaapstad
Posbus 6525, Roggebaai 8001

Kopiereg © C.J. Van Rensburg

Alle regte voorbehou
Geen gedeelte van hierdie boek mag sonder die skriftelike verlot van die
uitgewer gereproduseer of in enige vorm of deur enige elektroniese of
meganiiese middel weergegee word nie, hetsy deur fotokopiëring, skyf- of
bandopname, of deur enige ander stelsel vir inligtingsbewaring of
-ontsluiting

Omslagontwerp: Etienne van Duyker
Geset in 11 op 13 pt Times New Roman PS deur Alinea Studio, Kaapstad
Gedruk en gebind deur Paarl Print,
Oosterlandstraat, Paarl, Suid-Afrika

Eerste uitgawe, eerste druk 2006
ISBN-10: 0-7957-0231-0
ISBN-13: 978-0-7957-0231-0

Inhoud

Vooraf 7

Module 1: Die roman as genre 9

Karakter 9

Tyd 10

Ruimte 10

Verteller 10

Ander begrippe 11

Module 2: Voorafverwagtinge 12

Module 3: Hoofstuk 1 13

Module 4: Hoofstuk 2 20

Module 5: Hoofstuk 3 28

Module 6: Hoofstuk 4 32

Module 7: Hoofstuk 5 36

Module 8: Hoofstuk 6 40

Module 9: Hoofstuk 7 45

Module 10: Hoofstuk 8 48

Module 11: Hoofstuk 9 51

Module 12: Hoofstuk 10 58

Module 13: Hoofstuk 11 61

Module 14: Hoofstuk 12 65

Module 15: Klasbesprekings 73

Ten slotte: E.K.M. Dido oor die skryf van
'n Stringetjie blou krale 76

Addendum: Voorbeelde van assesseringsmatrikse 78

VOORAF

Daar word in hierdie gids van die veronderstelling uitgegaan dat die leerkrag in besit is van die Nasionale Kurrikulum vir die leerarea Tale en bekend is met die inhoud daarvan.

Die vier kritieke leeruitkomste vir die aanleer van tale is volgens dié dokument die volgende:

1. Lees en praat
2. Lees en kyk
3. Skryf en aanbied
4. Taalvaardigheid

In hierdie gids sal daar hoofsaaklik gefokus word op die eerste drie uitkomste.

Assesseringsmetodes wat volgens die Nasionale Kurrikulum in die loop van die jaar gebruik moet word, is:

1. Onderwyserassessering (individueel of in groepverband)
2. Selfassessering
3. Portuurassessering
4. Summatiewe assessering

Dit is wenslik dat leerders bekend is met die matrikse wat vir assessering gebruik word, sodat hulle weet wat die kriteria is waarvolgens hul werk beoordeel word.

Drie voorbeeldmatrikse vir assessering word as 'n addendum by hierdie gids voorsien. Daar is 'n magdom moontlike matrikse vir assessering in omloop waaruit leerkragte 'n keuse kan doen. Dit staan natuurlik ook elke leerkrag vry om self 'n matriks op te stel om 'n spesifieke aktiwiteit te assesser.

Elke module bevat 'n stel vrae met voorgestelde antwoorde oor 'n betrokke hoofstuk van die roman. Daar word aangedui dat dié vrae mondeling of skriftelik beantwoord kan word deur die leerders. Dit is ook moontlik dat die leerkrag die vrae net so kan gebruik of aanpas vir summatiewe assessering.

Opdragte, vrae en ander aktiwiteite is geskik vir kandidate van Afrikaans Huistaal asook Afrikaans Eerste Addisionele Taal. Indien 'n vraag/opdrag as volg gemerk word: ☆ dui dit aan dat dit hoofsaaklik betrekking het op kandidate vir Afrikaans Huistaal, maar ook as 'n uitdaging vir ander kandidate beskou kan word.

Aktiwiteite word as volg aangedui:

Skryf:

Praat:

Lees:

Luister:

MODULE 1

☆ Die roman as genre

- Onderstaande begrippe kan vooraf (of in die loop van die lees van die roman) met die leerders bespreek word. Dit is die basiese jargon wat huistaalsprekers moet ken en bemeester.

N.P. van Wyk Louw sê in 'n uitspraak oor die skryfkuns dat “*geen enkele faset van die skryfambag . . . geïsoleerd (staan) nie: karakter kan nie losgedink word van ruimte en handeling nie; titel, openingsreël en slot sluit dikwels 'n intieme vennootskap . . . Waar 'n mens ook trek, die hele web roer.*”

Hierdie “web” van 'n stuk prosa is die intrige (“plot”), dit wil sê die reeks gebeure wat mekaar opvolg waarin oorsaak en gevolg 'n belangrike rol speel. Die intrige is die draer van die “tema” van die verhaal. Die “web” bestaan uit vier strukturelemente, te wete karakter, tyd, ruimte en verteller.

KARAKTER

'n **Plat karakter** toon slegs een persoonlikheidsfaset aan die leser. Sy optrede en reaksies is voorspelbaar. Hy ondergaan geen ontwikkeling in die loop van die verhaal nie. Hy bly dus staties: aan die einde van die verhaal is hy nog dieselfde mens as wat hy aan die begin was.

'n **Ronde karakter** openbaar 'n verskeidenheid persoonlikheidsfasette, sy emosionele beleving van tyd en ruimte is geskakeerd en sy reaksie op gebeure kan oortuigend verras. Hy ondergaan verandering/groei/ontwikkeling/'n katarsis in die loop van die verhaal.

Karakteriseringstegnieke kan *eksplisiet* of *implisiet* aangebied word. *Eksplisiet* deur wat die verteller meedeel, deur wat die medekarakters sê of dink, of deur wat die karakter van homself sê of dink. *Implisiet*

deur die optrede van die karakter (onder andere deur sy reaksie op gebeure, ander karakters, ruimte . . .), deur beelding, deur innerlike monoloog (bewussynstroom) en deur dialoog (*wat* die karakter sê en *hoe* hy dit sê).

TYD

Verteltyd versus vertelde tyd

Die **verteltyd** is die tyd wat die teks in beslag neem om die storie te vertel. Die **vertelde tyd** is die tydperk waaroor die gebeure afspeel.

Volgorde

Wanneer 'n verhaal **chronologies** aangebied word, begin dit by die begin en eindig by die natuurlike slot. Wanneer dit **a-chronologies** aangebied word, kan die gebeure in enige volgorde oorgedra word.

Die chronologie kan voorts ook verbreek word deur die **terugflits-tegniek** (gebeure uit die verlede word in die verhaalhede betrek) of deur **vooruitwysing**.

RUIMTE

Ruimte is 'n meer oorkoepelende begrip as **plek**. Die ruimte is naamlik die “plek” wat deur die verteller of die karakters in die verhaal waargeneem of beleef word, waarop hulle reageer, of waardeur hulle beïnvloed word; kortom, die agtergrond waarteen hul gevoelens en gedagtes projekteer word.

VERTELLER

Die verteller is **nie** die skrywer nie!

Soorte vertellers:

- Die **eerstepersoonsverteller** (interne verteller/ek-verteller) is voortdurend aan die woord. Hy is beperk ten opsigte van ruimte en tyd. Hy is dikwels die hoofkarakter in sy verhaal en die leser beleef alles “deur sy oë”.

Die eerstepersoonsverteller kan ook optree as waarnemer/getuie wanneer hy nie die hoofkarakter is nie. In die rol van waarnemer is sy perspektief selfs meer beperk.

- Die **derdepersoonsverteller** (eksterne verteller/hy-verteller) is nie beperk ten opsigte van tyd of ruimte nie. Hy is vertrouwd met alle gebeure en ken die karakters se emosies, gedagtes, ge-
waarwordinge. Hy is dus *alomteenwoordig* en *alwetend*.

Die derdepersoonsverteller hef soms hierdie alomteenwoordigheid op en laat sy fokus op een van die karakters val: beperk homself tot die perspektief van die een karakter. Die karakter deur wie se oë die verteller dan kyk, word die **fokalisator** genoem.

'n Antwoord op die vraag “*wie sien?*” sou die **fokalisator** aandui.

'n Antwoord op die vraag “*wie vertel?*” sou die **verteller** aandui.

ANDER BEGRIPPE

Die **tema** van 'n literêre werk het te make met wát 'n literêre werk wil sê, die onderwerp waaroor die teks handel, die abstrakte betekenis van die teks as geheel.

'n **Motief** is 'n konkrete tekselement wat herhaaldelik in 'n literêre werk voorkom en betekenis dra. 'n Motief het 'n min of meer universele betekenis wat van kunswerk tot kunswerk dieselfde bly.

'n **Leitmotief**, daarenteen, is 'n bepaalde tekselement wat telkens in die loop van 'n bepaalde werk herhaal word sodat dit besondere betekenis verkry en 'n besondere funksie verrig in die spesifieke teks. Dit dra nie dieselfde betekenis in ander tekste nie.

Die **knoop** van 'n verhaal is die motoriese moment – die gebeurtenis wat in die storieplan aanleiding gee tot 'n kettingreaksie van verwante gebeurtenisse wat so verloop dat die leser al hoe nuuskieriger raak oor die uiteindelijke klimaks en afloop daarvan.

MODULE 2

Voorafverwagtinge

- Lees die onderstaande uitspraak van Hennie Aucamp (*Insig*, Februarie 1999) aan die leerders voor:

“’n Boek begin nie met sy eerste reël nie. Dit begin met uiterlike dinge soos omslagontwerp, titel, motto’s, . . .; en al hierdie uiterlikhede skep kodes wat die voornemende leser mag lei of mislei.”

- Laat die leerders die onderstaande vrae individueel beantwoord na aanleiding van bostaande uitspraak:
 1. Bestudeer die omslagontwerp van *’n Stringetjie blou krale* sorgvuldig. Skryf alles neer wat jy waarneem.
 2. Watter verwagtings skep die omslagillustrasie by jou met betrekking tot die inhoud van die roman?
 3. Watter verwagting skep die titel van die roman by jou?
 4. Lees die flapteks op die rugkant van die roman en skryf neer watter verwagting dit by jou skep met betrekking tot die inhoud van die roman.
- Laat die leerders in groepe van drie/vier verdeel en bespreek watter van hul verwagtinge ooreenkom en watter verskil.
- Laat elke groep terugvoering gee aan die klas. Notuleer die verwagtings op ’n transparant en bêre dit veilig tot die laaste les oor die roman.

MODULE 3

Hoofstuk 1 (pp. 7–18)

Die volgende werkwyse word aanbeveel met elke hoofstuk:

Lees die hoofstuk voor aan die leerders en gee aandag aan die onderstaande woordbetekenisse en idiomatiese uitdrukkings. Leerders kan die woorde in 'n werkboek neerskryf met die betekenis van elke woord langsaan. Laat hulle eers probeer om elke woordbetekenis uit die konteks af te lei.

Leerders kan ook om die beurt hardop voorlees of die hoofstuk/gedeeltes uit die hoofstuk kan deur elke leerder individueel stil geles word.

- Indien daar genoeg tweetalige en/of verklarende woordeboeke beskikbaar is, verduidelik aan hulle hoe om 'n woordeboek te gebruik en laat hulle by elke woord die mees gepaste betekenis kies en neerskryf.

Woordeskat uit hoofstuk 1:

- p. 7: skor / geil / blindelingse
- p. 8: ontsetting / gorrel / lighoofdig / verstrengel
- p. 9: haarlemensies / raat
- p. 10: puberteit / uitgesproke
- p. 11: uitgemergel / besorgdheid
- p. 12: psigiater / status / sproei
- p. 13: depressief / diagnose
- p. 14: beroorteraanval
- p. 15: vendusies
- p. 16: doepa
- p. 17: portuur / skaapknukkels / domino's / dolosse

Aktiwiteit 1

AH en AEAT LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Die onderstaande vrae kan mondeling of skriftelik beantwoord word, individueel of in groepverband, nadat die eerste hoofstuk klaar gelees en die woordbetekenisse duidelik is.

1. Hoe weet jy dat dit wat in die eerste twee bladsye afspeel (tot voor die tipografiese skeiding) slegs 'n droom is?
Na die tipografiese skeiding op p. 8 skud Nancy se man haar wakker uit haar nagmerrie.

- 2.1 Probeer om Nancy se droom in nie meer as 80 woorde nie op te som.

Nancy droom dat sy teen 'n klipperige heuwel op uitvlug voor 'n dreigende, lewende gevaar wat al hoe nader kom totdat sy uiteindelik die gevaar se vingers om haar keel voel en begin pleit vir haar lewe. Wanneer sy belowe om alles te doen wat van haar gevra word ter wille van haar lewe, eis 'n roggelende Xhosa-stem dat sy terug huis toe kom.

- 2.2 Wat beteken “Buyela ekhaya”? Hoe weet jy dit?

Dit beteken “Kom terug huis toe”. Die betekenis van die Xhosa-woorde en –sinne word feitlik deurgaans direk nadat dit gebruik is, in Afrikaans herhaal.

[Wys die leerders baie pertinent daarop, aangesien die gids nie verder aandag sal gee daaraan nie. Miskien kan u na elke Xhosa-sin die leerders toets om te sien of hulle dit snap. U kan ook 'n Xhosa-leerder in die klas vra om die gedeeltes voor te lees indien u nie self kennis het van Xhosa nie.]

- ☆ 3. Hoe sal jy Nancy se droom interpreteer?
Nancy vlug waarskynlik van iets uit haar verlede omdat die her-

innering daaraan vir haar só traumaties is dat sy dit begrawe en daarvan vergeet het. Om die kwessie uit haar verlede te verwerk word van haar vereis dat sy terugkom huis toe.

- ☆ 4.1 Hoekom is Nancy se keel waarskynlik seer na die nagmerrie?
*Die keel is dikwels die deel van die menslike liggaam wat aange-
tas word deur angs en spanning. Vergelyk byvoorbeeld die
uitdrukking wat sê iets laat jou keel toetrek wanneer dit jou bang
of benoud maak.*
- 4.2 Kan jy dink aan nog idiome waarvan die sleutelwoord “keel” is en
wat verband hou met negatiewe emosies?
*Dit hang my by die keel uit. (Ek walg daarvan.)
Dit steek my dwars in die keel/krop. (Dit wek my teësin.)
Dit gaan bo jou keel. (Dit is meer as wat jy kan verduur.)
Om 'n keel op te sit. (Om hard te skree.)
Om iemand na die keel te vlieg. (Om iemand aan te val.)
In die keel bly steek. (Dit nie kan verdra nie.)*
- 5.1 Hoe lank duur die Nancy se nagmerrie reeds?
Drie maande.
- 5.2 Wat is die uitwerking van haar nagmerrie op haar huwelik? Moti-
veer.
*Dit veroorsaak stremming. Bennie het die vorige aand in die spaar-
kamer gaan slaap. Hy draai sy kop weg wanneer sy hom wil soen.
Hy praat hard met haar voor die kinders. Hy het die punt bereik
waar hy haar voor die ultimatum plaas: Óf sy kry hulp, óf sy trek uit.*
- 6.1 Watter uitspraak van Bennie wat Nancy onthou, raak die rasse-
kwessie in die roman aan?
*Bennie het gesê dat hy liewer in die gutter sal sit voor hy onder 'n
swart man werk.*
- 6.2 Tot watter ras hoort Bennie? Waaruit lei jy dit af?
*Hy is waarskynlik 'n bruin man, want hulle woon in Eerste Rivier
en Nancy se ouers in Mitchells Plain, albei tradisioneel kleurling-
woonbuurte.*

7. Wat kan jy van Bennie se karakter aflei uit die voorlaaste para-graaf op p. 12?
Hy is snobisties. Sy status is vir hom belangriker as sy vrou se geestelike welstand. Hy beskou opname in 'n inrigting as 'n skand-vlek op sy naam en laat sy vrou liever met pille behandel, ongeag wat die newe-effekte daarvan is.
- 8.1 Wat veroorsaak Nancy se ouers se verskriklike ontsteltenis op p. 14?
Hulle is ontstem toe hulle hoor dat die stem in Nancy se droom vir haar in Xhosa gebied het om huis toe te kom.
- 8.2 Wat is haar ouers se direkte optrede direk hierna? (p. 15)
Hulle vertrek onmiddellik na Langa om vir MaRhadebe, 'n sango-ma, te gaan haal.
- 8.3 Hoekom, dink jy, is dit hulle optrede?
(Bv.) Hulle beseft dat 'n wit dokter Nancy nie kan help nie, omdat haar probleem dalk verband hou met 'n Xhosa-persoon uit haar verlede.
- 9.1 Waar het Nancy se ouers gewoon voordat hulle Mitchells Plain toe getrek het?
Transkei
- 9.2 Hoe bevestig hierdie inligting jou vermoede by 8.3?
As hulle in Transkei gewoon het, is dit moontlik dat daar 'n Xhosa-persoon in Nancy se verlede is van wie sy vergeet het, maar wat 'n belangrike invloed op haar lewe gehad het. Dit verklaar ook waarom Nancy die Xhosa-woorde in haar droom verstaan het en haar ouers ook die taal kan praat en verstaan.
- 9.3 Watter vermoede omtrent Nancy ontstaan ná die sangoma se twee-de vraag (“Wat was jou naam?”)?
Nancy het vroeër 'n ander naam gehad. Die sangoma noem haar Nomsa, 'n Xhosa-naam.
10. Maak 'n lys van al die karakters wat jy leer ken in die eerste hoof-stuk. Sê wie is die hoofkarakter en verduidelik wat die verwantskap of verbintenis tussen die hoofkarakter en die ander karakters is.

Nancy Karelse – hoofkarakter
Bennie Karelse – haar man
Vicky-Lee Karelse – haar dogter
Jean Karelse – haar seun
Siena Hendriks – haar ma
Jan Hendriks – haar pa
MaRhadebe – sangoma wat haar ouers gaan haal om haar te kom help

Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU2 AS4 literêre tekste a,c

Karaktersketse

Laat die leerders vir elke karakter 'n matriks opstel soos die onderstaande. Terwyl die roman voorgelees word, kan aandag geskenk word aan karaktertekening en die leerders kan die matriks ten opsigte van elke karakter voltooi en in hul portefeuljes bewaar.

Karakter	
Vernaamste karaktereienskappe:	
Watter rol speel die karakter in die roman?	
Invloed van die karakter op hoofkarakter en ander newekarakters	
Hoe dra die karakter by tot die skep van spanning/konflik in die roman?	

- Teken saam met die leerders 'n stamboom van Nomsa se familie soos wat hulle aan die leser bekendgestel word.

Aktiwiteit 3

AH en AEAT LU3 AS2b,c,d,e,f

Kreatiewe skryf-aktiwiteit

Dit is uit die inhoud van die eerste hoofstuk reeds duidelik dat Nancy se geheue 'n belangrike gebeurtenis uit haar jeugjare uitgesluit het. Volgens sielkundiges is dit moontlik dat die menslike geheue 'n traumatiese gebeurtenis op hierdie manier “blok”. Watter gebeurtenis of persoon wat jy nog duidelik kan onthou, lê die verste terug in jou verlede?

Speel vir die leerders sagte musiek terwyl hulle op hul arms lê en terugdink. Laat hulle probeer om reuke, klanke, kleure, teksture, smake te eien in die herinnering en laat hulle daarna individueel 'n kreatiewe stuk skryf met die titel:

My helderste herinnering . . .

OF

Ek onthou . . .

Voorsien die leerders van die betrokke matriks wat gebruik sal word vir die nasien van die essay.

Aktiwiteit 4

AH LU1 AS2d; AEAT LU1 AS1g

Onderhoudvoering

Laat die leerders terugdink aan hul vroeë kinderjare – aan mense, plekke, belewenisse wat aangename (of onaangename) herinneringe oproep.

Laat hulle dan in groepe van twee, om die beurt, onderhoude met mekaar voer oor dié herinneringe.

Die leerders moet verkieslik praat oor iets wat hulle werklik beleef het. Die onderhoudvoerder moet detail oor die herinnering probeer trek uit die een wat onthou: Waar, wanneer, wie was betrokke, hoe het die plek, die mense gelyk, watter klanke onthou die persoon, reuke, smake, hoekom is dit 'n gelukkige (of ongelukkige) herinnering?

Aktiwiteit 5

AH en AEAT LU1 AS1a,b,d

Klasbespreking

Hoe laat die verwysing na die kleurkwekkie jou voel? Dink jy dit is aktueel of het dit reeds aktualiteit verloor? Maak dit jou ongemaklik? Indien wel, hoekom? Praat met mekaar daarvoor in groepe en gee dan terugvoering aan die klas.

MODULE 4

Hoofstuk 2 (pp. 19–40)

Woordeskat uit hoofstuk 2:

- p. 19: wynruit / rubberprostese
- p. 21: waterkraffiedoilies
- p. 22: déjà-vu
- p. 24: pramme / kieliebak / die apiestuipe kry
- p. 25: te lywe gaan
- p. 26: lobola / met die lyf raak
- p. 27: tradisie
- p. 29: die stuipe kry
- p. 30: op sy nugter maag
- p. 32: pruimtwak
- p. 33: portuur / bruidskatte
- p. 34: hinke-pink loop
- p. 35: baar / kuggie
- p. 36: sedigste / of te not
- p. 37: oewer
- p. 40: spontaan

Aktiwiteit 1

AH LU1 AS4d,e; LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e;
AEAT LU1 AS3d,e; LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 2. Die onderstaande vrae kan weereens daarna mondeling of skriftelik beantwoord word, individueel of in groepverband.

1. Hoekom kry Nancy “koue rillings” toe die sangoma van haar vingertol praat?
Nancy besef dat die sangoma iets weet wat niemand vir haar gesê het nie. Sy weet dat dus dat die sangoma oor bonatuurlike magte beskik.

☆ 2.1 Wie vertel die verhaal in die roman?

Nancy

☆ 2.2 Watter soort verteller is die karakter?

Eerstepersoonsverteller/ek-verteller

☆ 2.3 Watter beperkinge lê die keuse van dié soort verteller op die skrywer?

Die eerstepersoonsverteller is beperk ten opsigte van ruimte en tyd. Nancy kan slegs vertel wat sy self beleef het of wat iemand aan haar vertel het, in welke geval dit van sekondêre belang is.

2.4 Hoekom dink jy is die keuse van hierdie soort verteller geskik in hierdie roman?

Dit is uitsluitlik Nancy se storie wat vertel word. Haar verlede ontvou in haar geheue terwyl sy dit vertel aan MaRhadebe. As dit 'n derdepersoonsverteller was, sou die verlede bekend gewees het omdat so 'n verteller alomteenwoordig en alwetend is.

3.1 Waarom is Nancy se eie optrede in paragraaf 3 (p. 19) vir haar 'n “snaakse ding”?

Sy was nie van plan om MaRhadebe toe te laat om aan haar te raak of om na die rubberprostese te kyk nie en dan haal sy, asof sy geen wil van haar eie het nie, self die prostese af en gee dit vir MaRhadebe.

3.2 Boaan p. 21 tree Nancy weer op soos iemand wie se kop 'n “wil van sy eie het”. Wat doen sy?

Sy kyk gefassineer na die string blou krale om MaRhadebe se nek, al is dit dieselfde soort krale wat sy gewoonlik gebruik om doilies mee te hekel. Wanneer MaRhadebe sien dat sy daarna kyk en vir haar vra of sy daarvan hou, sê sy nee, maar haar kop knik instemmend.

4.1 Wat kan jy van Nancy se houding teenoor swart mense aflei uit haar antwoord aan MaRhadebe wanneer laasgenoemde vra of sy die naam Nomsa ken (p. 20)?

Sy sien neer op swart mense en wil nie graag met hulle geassosieer word nie. Daarom beklemtoon sy dat die swart mense wat sy ken, kennisse is en nie vriende nie.

4.2 Waarom verwys Nancy baie pertinent na haar “gladde swart hare” in dieselfde paragraaf?

Haar gladde swart hare is vir haar die finale bewys dat sy ’n kleurling is en nie ’n swart mens nie.

5.1 Watter uitwerking het die stringetjie blou krale op Nancy? (Lees weer p. 21.)

Dit laat iets in haar gedagte kriel, haar “kop snaaks voel”. Sy voel ook asof dit iets moet beteken. Dan bring dit ’n vae herinnering – dat sy iemand geken het wat ook sulke krale gedra het.

5.2 Wat doen Nancy op p. 22 met die stringetjie blou krale?

Sy sit dit om haar nek.

5.3 Wat gebeur wanneer sy dit doen?

Sy kry ’n gevoel van déjà-vu, asof sy die krale al vantevore gedra het en dit om haar nek hoort. Dit is ’n gerusstellende gevoel – asof sy iets kosbaars wat sy verloor het, teruggevind het.

5.4 Hoekom voel sy vererg oor die gevoel van kaalte om haar nek wanneer sy die krale afhaal?

Sy voel sy behoort nie ’n “kaalte” te voel nie, aangesien slegs swart mense die soort krale dra en ander mense wat “Nuwe-Suid-Afrika-verskrik” is en sy nie een van die twee is nie.

★ 6. Wat is die funksie van die tipografiese wit boaan p. 23?

Dit dui tydsverloop aan.

7.1 Wat het gebeur net voor die tipografiese wit?

MaRhadebe het haar langsteelpyp opgesteek en die reuk van die rook het Nancy laat flou word.

7.2 Waarom het Nancy flou geword?

Die reuk van die twak het die herinnering aan haar jeug – die herinnering wat haar geheue uitgesluit het – met geweld teruggeruk.

7.3 Lees die laaste paragraaf op p. 23. Wat, dink jy, is die herinnering wat Nancy se geheue so lank uitgesluit het? Verduidelik.

Nancy roep haar ma om haar te help, maar sy doen dit in Xhosa. Dit lyk dus of haar biologiese ma ’n Xhosa-vrou was.

- 8.1 Waarom reageer Nancy met woede teenoor MaRhadebe op p. 24?
Die kennis wat sy omtrent haar verlede opdoen deur MaRhadebe, dompel haar in 'n identiteitskrisis – sy sê dat sy 'n rukkie gelede 'n bruin mens was en steeds so voel, maar dat sy nie meer weet wie sy is nie. Die krisis word vererger deur haar man en bruin kollegas se rassitiese gevoelens jeens swart mense. Saam met die identiteitskrisis kom dus vir haar die vrees dat sy verwerp gaan word omdat sy eintlik swart is.
- 8.2 Hoe reageer MaRhadebe op Nancy se woede?
Sy bly rustig en verseker Nancy dat sy daar is om haar te help. Sy gooi ook nog 'n handvol kruie op die primusstoof en sprinkel vir Nancy nat met die beesstert.
- 8.3 Hoekom kom Nancy tog terug om te praat nadat sy haarself eers in die toilet gaan toesluit het?
Nancy ervaar dat iets beheer oorneem oor haar lyf en haar terugdryf kamer toe. Ook ruk MaRhadebe se pyp met die kralewerk en die wilde rookruik gedagtes in haar los wat sy nie kan onderdruk nie. Dié gedagtes neem haar terug na 'n “lank verlore land”.

Die volgende vrae kan as **luistertoets** gebruik word indien u die betrokke gedeelte aan die leerders voorlees terwyl hulle nie in hul boeke volg nie.

9. Nancy se verlede:

9.1 Wat was Nancy se naam?

Nomsa Hlabati

9.2 Hoekom het sy nog haar ma se nooiensvan gehad?

Haar tata (pa) moes nog sy lobola aan haar ma se ouers betaal voordat sy sy van kon kry – Mayekiso.

9.3 Hoe groot was Nomsa se gesin?

Nomsa se gesin het bestaan uit haar mama, haar tata, jonger tweelingbroers en 'n sustertjie wat oorlede is.

9.4 Hoekom het Nomsa se mama, volgens die mense, ná die sustertjie se dood nooit weer swanger geraak nie?

Die mense het gesê die toordokters was jaloers op haar skoonheid.

- 9.5 Hoe het Nomsa se mama se voorkoms verskil van die res van die kraal se vrouens?

Die ander vrouens was almal swart, terwyl haar ma ligbruin was.

- 9.6 Hoekom het haar voorkoms só verskil?

Haar mama het van Qunu af gekom en al die swart mense van Qunu het die ligte gelaatstrekke en skerp neus gehad. Hulle het dit gehad voordat die wit man gekom en bruin mense voortgebring het uit sy omgang met swart mense.

- 9.7 Wie het nog saam met Nomsa se gesin, volgens tradisie, in dieselfde kraal gebly?

Nomsa se Grootma, Mam'omkhulu, wat haar tata se eerste vrou is, asook haar agt halfbroers en susters – drie seuns en vyf dogters. Ook haar tata se ma, Makhulu.

- 9.8 Verduidelik hoekom Nomsa haar tata nie eintlik geken het nie.

Haar tata het in die goudmyne in Johannesburg gewerk. Hy het elke jaar net tydens sy tweewekeverlof huis toe gekom en dan die meeste van sy tyd saam met sy seuns en vriende deurgebring.

- 9.9 Hoe het Nomsa se tata gelyk?

Hy was 'n lang, frisgeboude man met groot hande en voete. Sy vel was pikswart en sy hare korreltjies.

- 9.10 Wat was die kraal se gebruik ten opsigte van die vrouens se hare?

Die meisies en vrouens se koppe moes bles gehou word. Die vrouens het hul blesse onder hul “kopgoed” – hoofbedekkings – weggesteek.

- 9.11 Hoe het Nomsa geweet dat haar tata nie regtig kon lees wanneer hy onder die doringboom met sy papiere sit nie?

Sy het gesien hy hou die koerantpapier is onderstebo, want die mense op die foto's het op hul koppe gestaan.

- 9.12 Hoekom was Makhulu so bang vir die wit dokters op Tsomo?

Haar man, Tatomkhulo, wat op die steenkoolmyne gewerk het, is deur jaloerse kollegas toorgoed ingejaag om hom dood te maak. Omdat hy “teen toorgoed ingesny” was, kon die gif nie vatplek in sy derms kry nie en het dit uiteindelik in sy keel vatplek gekry.

Geen sangoma se medisyne kon hom gesond maak nie. Toe Makhulu hom uiteindelik na 'n wit dokter te neem, was dit te laat. Makhulu het vas bly glo dat die wit dokter verantwoordelik was vir haar man se dood aangesien hy gesterf het toe hy by die wit dokter gekom het.

- ☆ 10. Wat is die funksie van die twee tipografiese wit gedeeltes op p. 30?

Dit skei MaRhadebe se vraag van Nancy se vertelling. MaRhadebe onderbreek Nancy se vertelling met haar vraag oor waar presies hulle gewoon het.

11. Weer Nancy se verlede:

- 11.1 Waar was die kraal geleë waar Nomsa grootgeword het?

Dit was in die laer met die naam van eZibeleni, tien myl buite Tsomo.

- 11.2 Hoekom het Nomsa se kraal se mense die Xhosamense van die ander laers hulle “ander mense” genoem, al was hulle ook Xhosas?

Die ander laers se Xhosas het ander gebruike en tradisies gehad as Nomsa se kraal se mense.

- 11.3 Hoe het die “ander mense” se gewoontes en tradisies verskil van dié van die Xhosamense in Nomsa se laer?

Die vrouens het in die openbaar verskyn sonder kopdoeke en met ongeskeerde koppe. Hulle het ook rokke gedra wat net tot by hulle knieë gekom en hulle bene ontbloot het.

- 11.4 Watter twee name het die “ander mense” vir Nomsa se mense gehad? Waarom?

Hulle het hulle “Amaqaba” genoem omdat hulle ongeletterd was en ook na hulle verwys as die “Rooikomberse” omdat die vrouens met kaal bolywe geloop en die getroude vroue dik, rooi, enkellengte rompe gedra het.

- ☆ 11.5 Waarom is die benaming “Amaqaba” ironies?

Baie van dié wat hulle só genoem het, was self ongeletterd.

- 11.6 Watter drag het Nomsa se mense by spesiale geleenthede gedra?

Wit rompe met swart some en groot dik kopdoeke wat nes die romp en kombes gelyk het. As bolyfbedekking het hulle stringe op stringe krale om hul nekke gedra.

- 11.7 Hoe het Nomsa se mense hulle velle teen die son beskerm?
Hulle het rooi of wit imbola, wat die poeier van 'n droë plant is, aan hulle gesigte gesmeer.
- 11.8 Waarmee het die “ander mense” hul velle beskerm?
Hulle het ummemenzi gebruik, wat fyngemaalde boombas is.

Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU2 AS1b,c,e

Opsommingsoefeninge

1. Laat die leerders self weer pp. 32–37 in groepverband lees en die hoofgedagtes neerskryf wat verband hou met die daaglikse lewe en tradisies in die kraal. Daarna kan elke leerder individueel die hoofgedagtes in afgeronde volsinne opsom.

Voorsien elke leerder van 'n matriks sodat hulle mekaar se opsommings kan assessseer.

2. Laat die leerders elk individueel weer pp. 37–40 lees en dan 'n opsomming maak, in afgeronde volsinne, van die gebeure wat aanleiding gegee het tot Nomsa se vrees vir water.

Voorsien weer elke leerder van 'n matriks en laat elkeen sy eie opsomming assessseer.

Aktiwiteit 3

AH en AEAT LU3 AS1a,b,d,e,f

Navorsingstaak: Die Xhosa-kultuur

Laat die leerders in groepe van ongeveer vier lede navorsing doen oor een aspek van die Xhosa-kultuur wat hulle belangstelling wek, byvoorbeeld:

- Die tradisionele rol van die vrou binne die Xhosa-kultuur.
- Die rol van die Xhosa-man binne die huwelik.
- Huweliksrituele binne die Xhosa-kultuur.
- Die inisiasie-proses binne die Xhosa-kultuur.
- Verskille tussen die Xhosa-kultuur en enige ander swart kultuur in Suid-Afrika.

Navorsingstake kan in groepverband of individueel skriftelik ingelewer word.

Leerders kan mondelings terugvoering gee oor hul navorsing.

Voorsien weereens elke leerder van die betrokke assesseringsmatriks wat gebruik sal word vir die nasien, sodat hulle presies weet wat van hulle verwag word.

MODULE 5

Hoofstuk 3 (pp. 41–55)

Woordeskat uit hoofstuk 3:

- p. 41: vermaaklikheid / lei / griffies
- p. 42: aarsel
- p. 44: aandagtig / verpletter
- p. 46: verseëld
- p. 47: klaagliedjie
- p. 48: sedig
- p. 51: frummelpap
- p. 52: neusoptrekkerig
- p. 53: brandsiek honde

Aktiwiteit 1

AH LU1 AS4d,e; LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e; AEAT LU1 AS3d,e;
LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 3. Onderstaande vrae kan soos die vorige hanteer word.

OF:

Indien u 'n luisteroefening wil doen, kan u gedeeltes uit die hoofstuk aan die leerders voorlees terwyl hulle boeke toe is. Daarna kan u die vrae as 'n luisteroefening laat beantwoord.

1. Maak 'n lys van al die dinge op pp. 41 en 42 wat Nomsa se skoolervaring aanvanklik “een groot pyn” gemaak het.
Sy was die enigste van haar eie mense tussen al die “ander mense” in die skool.
Sy het die onderwyser as “sisi” aangespreek terwyl sy “Mistress” genoem wou word.

Sy was nie soos die ander kinders in die skooldrag geklee nie – sy het haar beste kort rooi rompie aangehad met haar kaal bolyf en die stringe krale om haar nek.

Die seuns het gelag toe hulle sien dat sy nie 'n broekie onder haar rompie dra nie.

Sy het nie geweet dat sy toestemming moet vra om die klas te verlaat nie en ook nie dat sy die “lêvatric” moes gebruik nie.

Die Mistress wou haar geboortedatum weet, wat sy nie geken het nie.

2.1 Hoe het Nomsa uitgevind wanneer sy gebore is?

Mam'omkhulu het haar na die hoofman se huis geneem, 'n spreekbeurt gevra en hy het verduidelik.

2.2 Hoe het Nomsa se ma rekord gehou van haar kinders se ouderdomme?

Sy het vir elke jaar wat Nomsa oud was 'n blou kraletjie by die string om haar nek gevoeg. Haar broers se ouderdomme is deur 'n string rooi en wit krale aangedui.

3.1 Wanneer het Nomsa geleer om van skool te hou?

Toe sy geleer lees en skryf en somme doen het.

3.2 Hoe het sy haar nuutgevonde kennis ingespan om haar ma's te help?

Sy het namens hulle briewe geskryf aan haar tata.

4. Waarom kon Nomsa nooit haar huiswerk doen nie?

Ná skool moes sy hout soek en water aandra. Teen die aand was sy te moeg om skoolwerk te doen. Sy kon dit in elk geval nie by die lig van die vuur doen nie en hulle het nie kerse of paraffien gehad nie.

5.1 Watter gebeurtenis veroorsaak dat die Mistress vir Nomsa huis toe stuur en sê dat sy nie verder kan skoolgaan nie?

Haar tata en vyf ander mans van die laer wat saam met hom in die myn gewerk het, sterf in 'n mynongeluk en haar ma's het nie boekegeld om haar verder te laat leer nie.

5.2 Hoekom huil Nomsa nie tydens hierdie gebeurtenis nie?

Sy onthou hoe sy gehuil het oor Nono en hoe sy geleer het dat Nono se dood haar skuld was omdat sy op die verkeerde tyd gehuil het. Sy is bang as sy by haar tata se begrafnis huil, dit dalk weer die “verkeerde tyd” kan wees om te huil.

5.3 Wat doen Nomsa se ma’s om haar te probeer help om verder skool te gaan?

Hulle neem elkeen vir die Mistress ’n mudsak mielies en ’n groot pampoene.

5.4 Watter plan beraam haar ma’s in die begin van die volgende jaar om haar terug in die skool te kry toe die mielies en pampoene nie slaag nie?

Hulle onderhandel met ’n sisi op die dorp wat bereid is om Nomsa in te neem en te laat skoolgaan omdat haar ma’s nie skoolgeld het nie.

6.1 Hoe berei die sangoma vir Nomsa voor vir skool op die dorp?

Die sangoma het twee-twee snytjies op ’n paar plekke op Nomsa se lyf uitgesny met ’n lemmetjie en swart goed daarin gevryf om haar teen toorgoed te beskerm. ’n Week later het sy haar van haar kop tot by haar voetsole met stink wit vet ingesmeer wat sy nie voor die tweede aand op die dorp moes afwas nie.

☆ 6.2 Watter inligting wat MaRhadebe met Nomsa deel, word van Nomsa se vertelling geskei deur die tipografiese skeidings op p. 50?

MaRhadebe sê dat die sangoma ’n goeie werk gedoen het, want daardie snyplekke sal haar altyd waarsku as iemand “vuil” met haar wil wees.

7. Skets kortliks (dit is, gee ’n kort beskrywing sonder fyn besonderhede) van Nomsa se eerste kennismaking met Joyce McKerry.

Nomsa raak verveeld met die grootmense se geselskap wanneer haar ma’s haar in die dorp gaan afgee by die vrou wat haar sal laat skoolgaan. Sy drentel na buite, waar sy die eerste keer ’n kraan sien en haar verwonder oor water voor die huis. Joyce kom

daar aan en roep haar ma oor die vreemde kind op die werf. Nadat haar ma haar 'n paar klappe gegee het, hou Joyce die kraan vas asof sy bang is dat Nomsa weer daaraan sal raak.

Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU1 AS1a,b,d

Hou 'n klasbespreking oor vriendskap.

Laat leerders praat oor (byvoorbeeld):

- Die eienskappe van 'n ware vriend(in).
- Optredes waardeur vriende ware vriendskap bewys.
- Die invloed wat verkeerde vriende op 'n mens se lewe kan hê.
- Hoe om self 'n goeie vriend te wees.
- Wat mooiweersvriende is.

Aktiwiteit 3

AH en AEAT LU3 AS1b,c,d

Skryf 'n kreatiewe stuk oor een van die volgende:

- *My beste vriend/vriendin.*
- *'n Vriendskap wat suur geword het.*
- *'n Vriend in nood . . .*

MODULE 6

Hoofstuk 4 (pp. 56–74)

Woordeskat uit hoofstuk 4:

p. 56: wilgerlatte

p. 57: blouseep

p. 59: kalbasse / 'n nuwe blaadjie omslaan

p. 63: bokram / oudergewoonte

p. 64: koijar

p. 65: klou soos 'n neet

p. 66: bevraagteken / die vaagste benul

p. 71: disse

Aktiwiteit 1

AH en AEAT LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 4. Onderstaande vrae kan soos die vorige hanteer word.

1.1 Op p. 58 noem Nomsa Joyce 'n “rou kind”. Watter optrede van Joyce op die vorige twee bladsye veroorsaak dat Nomsa só na haar verwys?

Joyce se hare was lank en reguit en het oor haar skouers gehang. As die hare oor haar gesig geval het, het sy haar nek wild geruk om dit uit haar oë te kry. Nomsa dink as Joyce goeie gewoontes gehad het, sou sy bles gewees het soos syself.

Joyce het van haar verwag om te huil en het nie verstaan dat sy geleer is om nie oor alles te huil nie.

Joyce het baie hard gepraat en op Nomsa geskree en gevloek. Toe haar ma haar 'n paar taai klappe oor die kop gee, het sy haar ma vies teruggeantwoord en agter haar ma se rug vir haar tong uitgesteek – iets wat vir Nomsa ongehoord was.

1.2 Watter twee gebruike van Nomsa is vir Joyce en sisi Siena vreemd en onaanvaarbaar op pp. 58 en 59?

Nomsa dra nie 'n "bloemer" nie en sy dra water in 'n emmer op haar kop.

1.3 Watter ander vreemdhede leer Nomsa ken in die eerste twee dae van haar verblyf by sisi Siena?

Sy sien hoe hulle met 'n mes en vurk eet. Hulle luister na stories uit 'n houtboks waaruit mense se stemme kom. Hulle gebruik 'n pot binne-in die huis om hul blase te ledig. Die mans wat in die dorp werk, kom daaglik huis toe vir middagetete en ook elke aand en die res van die mans kom elke Vrydag huis toe. Die vrouens werk nie op die lande nie, maar pas net hulle huise en kinders op.

2.1 Hoe begin sisi Siena om van Nomsa 'n nuwe mens te maak?

Sy skrop haar skoon van die vet waarmee die sangoma haar gesmeer het, smeer haar bleskop vol lekkerruikolies en bewerk haar knieë met paraffien en kersvet – iets wat sy daaglik doen. Sy laat haar ook nie toe om op haar kaal knieë op die grond te kom nie. Al die klere wat Nomsa van die kraal af gebring het, laat sy verdwyn. Nomsa mag ook nie weer water op haar kop dra nie. Sy moet Afrikaans vlot leer praat en skryf sodat sy na die bruin skool kan gaan en nie na die skool vir die swart kinders nie. Sy mag ook nie weer haar kop kaal skeer nie.

2.2 Wat is sisi Siena éintlik besig om met Nomsa te doen?

Sy is besig om haar stelselmatig die gebruike van haar stam af te leer en van haar 'n bruin mens te maak.

2.3 Dink jy dis 'n goeie ding waarmee sisi Siena besig is? Wat dink jy sal uiteindelik die invloed van so 'n verandering op Nomsa wees?

Eie opinie.

☆ 3.1 Watter roetine van die bruin mense leer Nomsa tydens haar eerste naweek op die dorp ken? Lees die res van die hoofstuk weer deur om die vraag te beantwoord. Beperk jou antwoord tot hoogstens 200 woorde.

Op 'n Vrydag kom die kinders vroeër huis toe van die skool af

sodat hulle kan bad en hare was. Al die vrouens bad en was ook hulle hare, want die mans wat nie op die dorp werk nie, kom Vrydae huis toe. Die kinders hardloop die mans tegemoet en wanneer die mans by die huis kom, verdwyn hulle saam met hulle vrouens in die huis, waar hulle bly totdat dit sterk donker is. Daarna word die aandete genuttig en die mans gee die geld wat hulle gedurende die week verdien het aan die vrouens om die huis-houding mee te behartig.

Saterdagoggende gaan almal dorp toe om inkopies vir die week te doen en die res van die naweek eet hulle beter as in die week. Sondag se groot middagete word Saterdagagaand deur die vrouens voorberei – nie op die primusse en Beatrice-stowe nie, maar in die kolestoof. Saterdagagaande sit die mans wyn en drink tot hulle dronk is en dan raas hulle.

Sondae gaan hulle kerk toe en vir middagete staan die tafel gelaai met bakke en borde vol Sondagkos.

Maandagoggend teen sonop vertrek die mans terug werk toe en raak alles doodstil.

- 3.2 Watter nuwe gewoonte leer bhuti Jan vir Nomsa wat vir haar baie moeilik is? Verduidelik ook hoekom dit vir haar so swaar is.

Bhuti Jan leer haar dat 'n mens iemand in die oë kyk as jy nie 'n skelm is nie. Dit druis reëlreg teen haar Xhosa-kultuur en -opvoeding in, waar sy geleer is dat dit 'n teken van respek is om nie iemand in die oë te kyk nie. Haar ma's het nie eers haar oorlede pa in die oë gekyk nie.

- 3.3 Vertel kortliks van Nomsa se eerste kennismaking met die Rooms-Katolieke geloof.

Haar eerste kennismaking vind plaas die eerste Sondag van haar verblyf by sisi Siena en bhuti Jan. Haar indruk is dat die kerk 'n groot, hoë huis is waarin 'n klomp mans aan houtkruise hang. Daar is ook baie standbeelde van 'n vrou met 'n baba in haar arms. Voor in die kerk staan 'n wit man met 'n lang wit rok en goue voorskoot. Elke keer wanneer hy hom draai, kniel of staan die mense in hul banke en maak die teken van die kruis op hul voor-koppe en borste.

3.4 Watter verwarrende indruk het Nomsa aanvanklik van die “Jirre”?
*Die Here is vir haar twee mense – die een wat doodstrawwe uit-
deel en die een wat aan ’n houtkruis in die kerk hang.*

Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU1 AS3a,b,c,d,e

Vorbereide mondeling-aktiwiteit

Laat elke individuele leerder navorsing gaan doen oor een van die diverse groepe in ons Reënboognasie en kom terugvoering gee aan die klas oor die gebruike van die spesifieke groep. (Byvoorbeeld: Die Xhosas, Zoeloes, Sotho’s, Swazi’s, Griekwas, Khoisan of Indiërs.)

Voorsien die leerders van die matriks wat u beplan om te gebruik vir die assessering van hul voorbereide-mondelingpunt. Hulle kan ook mekaar se mondelinge volgens die matriks bepunt.

MODULE 7

Hoofstuk 5 (pp. 75–90)

Woordeskat uit hoofstuk 5:

- p. 78: uit die verknorsing help
- p. 79: astant
- p. 80: agterdogtig / op my pasoppens
- p. 83: tartende
- p. 87: smidswinkel
- p. 89: rekenskap gee

Aktiwiteit 1

AH LU1 AS4d,e; LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e;
AEAT LU1 AS3d,e; LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 5. Onderstaande vrae kan soos die vorige hanteer word.

OF:

Indien u weer 'n luisteroefening wil doen, kan u ook gedeeltes uit hierdie hoofstuk aan die leerders voorlees terwyl hulle boeke toe is. Daarna kan u die vrae weer as 'n luisteroefening laat beantwoord.

1.1 Lees weer pp. 75–81 net voor die tipografiese skeiding en noem dan die verskillende maniere waarop Nomsa se lewe geleidelik verander het in die eerste paar maande van haar verblyf op die dorp.

Sy het geleer om basiese Afrikaans te praat en amper alles te verstaan, mense in die oë te kyk en te huil. Sy het geleer dat vrouens en kinders op dieselfde tyd kos kry as mans en sy het geleer om eers haar vleis te eet voor oom Voetjies dit uit haar bord gryp. Sy het geleer om nie “sisi” en “bhuti” te sê nie, maar “antie” en

“oom”. Haar hare het gegroei tot ’n wollerige bos wat antie Siena met gare in bondeltjies gevleg en elke bondeltjie met ’n pienk lint versier het. Soos wat sy al meer na die buurt se kinders begin lyk het, het sy haar begin skaam vir haar ma’s as hulle kom kuier.

- 1.2 Watter onaangename ondervinding met Joyce laat Nomsa intens huis toe verlang?

Joyce steel geld by haar ma, koop ’n sak lekkers daarmee wat sy met Nomsa deel en sê dan dat Nomsa die geld gesteel het. Antie Siena slaan vir Nomsa met haar skoene totdat sy haar lippe stukkend byt en haar natmaak en oom Jan die skoene uit Siena se hand ruk.

- 1.3 Hoe stel oom Jan die situasie reg?

Hy konfronteer Nomsa met die diefstal. Sy ontken dit en hy neem haar na Joyce se ma om haarself te verdedig. Joyce hou aan om te sê dat sy lieg totdat haar jonger broer sê dat hy gesien het hoe Joyce die geld uit hulle ma se overall-sak haal.

- 2.1 Waarom het Nomsa begin skaam kry vir haar ma’s?

Sy was skaam vir hul voorkoms. Wat altyd “ordentlik” was binne haar Xhosa-kultuur, was nie meer vir haar ordentlik nie. Hulle kaal borste was vir haar ’n verleentheid omdat die dorp se vrouens hul borste bedek het en die buurt se kinders vir haar ma’s se slap, kaal borste gelag het.

- 2.2 Watter uitwerking het haar skaamte nou op haar?

Sy voel skuldig daarvoor en wens sy kan vir hulle sê hoe jammer sy oor alles is.

- 3.1 Watter optrede van antie Siena laat haar veilig voel – iets wat haar eie ma’s nie gedoen het nie?

Antie Siena het haar teen haar bors gedruk en oral op haar gesig gesoen. Sy het dus veilig gevoel omdat antie Siena haar liefde fisiek uitgedruk het deur haar aanraking.

- 3.2 Watter optrede van die buurt se kinders het waarskynlik bygedra tot Nomsa se gevoel van skaamte vir haar ma’s?

Die kinders het op ’n dag nie meer vir haar ma’s gelag nie, maar vir haar.

- 4.1 Waarom dring antie Siena daarop aan dat Nomsa vir 'n dag huis toe moet gaan om te gaan kuier?
Nomsa het met haar ma's se laaste besoek in antie Queen se huis gaan wegkruip en antie Queen het antie Siena daarvan vertel. Sy het by albei van hulle 'n afgedankste loesing gekry.
- 4.2 Om watter rede is Nomsa bly om weer in die laer en in hulle kraal te wees?
Sy was trots op haar nuwe voorkoms en wou in die kraal daarmee spog.
- 5.1 Watter nuus bring Nomsa se ma's met hulle volgende besoek?
Hulle kry swaar, want die reën bly weg en hulle is van reën afhanklik vir hulle voortbestaan.
- 5.2 Watter nuus, weet Nomsa, verswyg hulle?
Hulle sê nie dat die rivier in 'n modderstroompie verander as die reën wegbly en dat hulle dan van daardie modderwater moet drink nie.
- 5.3 Wat doen Nomsa om te help?
Sy gaan vra vir die “ander mense” in die buurt leë paraffien-blikke, omdat die “ander mense” sal weet wat droogte in 'n kraal beteken. Sisi Nomvuyo gee 'n paar blikke en reël dat al die blikke water met 'n ossewa, wat sy huur, kraal toe geneem word.
- 5.4 Wat is antie Siena se reaksie op Nomsa se weldaad en hoekom reageer sy so?
Antie Siena is ontsteld en huil omdat Nomsa by die “ander mense” gaan hulp vra het. Sy is bang sisi Nomvuyo gaan in die buurt spog dat sy moes help. Sy voel in die gesig gevat en voel dat Nomsa dalk dink dat die bruin mense nie goed genoeg is nie.
- 5.5 Op watter manier pers antie Siena vir Nomsa emosioneel af deur haar reaksie op dié voorval?
Sy sê dat Nomsa by sisi Nomvuyo kan gaan bly as sy voel die bruin mense is nie goed genoeg vir haar nie. Dit laat Nomsa so groot skrik dat sy nooit weer na haar “ander mense” toe gaan vir hulp nie.
- 6.1 Watter besluit neem antie Siena twee weke na die watervoorval?
Sy besluit om Nomsa aan te neem.

6.2 Watter storie vertel antie Siena vir die magistraat?

Sy sê dat “die bloedjie” eendag net so voor haar deur kom los is, dat hulle gesorg het dat sy lyk soos sy lyk en dat haar eie ouers nooit haar geboorte geregistreer het nie, want Pretoria weet niks van haar nie.

6.3 Hoe dra hierdie gebeurtenis daartoe by om van Nomsa ’n kleurling te maak; iemand met ’n heeltetal ander identiteit?

Antie Siena gee haar naam op as Nancy en omdat sy wettiglik aangeneem word, is haar van Hendriks soos Antie Siena en oom Jan s’n. Met haar nuwe naam “(g)edruk en gestêmp tot in Pretoria”, is haar metamorfose van Nomsa, die Xhosa, tot Nancy, die kleurling, voltrek.

Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU3 AS1a,b,c,d

Skryf-aktiwiteit

Indien daar nie ’n magistraat in Tsomo was nie, sou antie Siena vir Nomsa se aanneming afhanklik gewees het van korrespondensie. Laat die leerders die amptelike brief aan die magistraat skryf wat antie Siena in dié geval sou skryf om die situasie te verduidelik en te vra of sy en oom Jan vir Nomsa wettiglik kan aanneem.

Hersien die vorm van die amptelike brief met die leerders en voorsien hulle ook van die matriks waarvolgens hul briewe geassesseer sal word.

Aktiwiteit 3

AH en AEAT LU1 AS1a,b,d

Hou, na aanleiding van die feit dat dit hoofsaaklik die seuns is wat vir Nomsa lag, ’n klasbespreking oor hoekom sommige seuns geneig is om so wreed te wees teenoor meisies of ander seuns wat hulle as hulpeloos beskou.

Laat die seuns verduidelik hoekom hulle dit doen en laat die meisies verduidelik hoe sulke optrede hulle laat voel.

MODULE 8

Hoofstuk 6 (pp. 91–108)

Woordeskat uit hoofstuk 6:

- p. 93: besnydingsseremonie
- p. 96: resitasies
- p. 97: stilsweye
- p. 98: iemand op jou kop laat sit
- p. 100: biegstool / uitgeblaker
- p. 102: onverpoos / mudsak
- p. 103: karige salaris
- p. 104: bedrukte atmosfeer
- p. 105: TB
- p. 106: 'n bitter pil om te sluk

Aktiwiteit 1

AH en AEAT LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 6. Hanteer soos die vorige hoofstukke.

- 1.1 Hoekom wil Nancy nie vir antie Siena en oom Jan “Ma” en “Pa” sê nie?
Sy voel antie Siena en oom Jan is nie regtig haar ouers nie.
- 1.2 Wat oorreed haar om dit tóg te doen?
Antie Siena sê vir haar dat sy 'n bruin van moet hê om na 'n bruin skool te gaan en dat dit die enigste manier vir haar is om geleerdheid te kry.
- 2.1 Wat is die reaksie van die buurt se mense op die aanneming en naamverandering?
Hulle is ontevrede en voel dit is nie reg nie omdat Nancy se eie ma nog lewe.

2.2 Hoe laat oom Jan die mense se praatjies ophou?

Hy sê dat hulle die kind met haar “ma-goed” se toestemming aangeneem het, en as iemand iets verder sê, sal hy hulle by die magistraat loop aangee.

3. Beskryf kortliks Nancy se eerste ervaring van Kerstyd tussen die kleurlinge.

Die mans van die buurt was tuis vir hul vakansie en het heeldag gesit en drink terwyl die vrouens alles skoongemaak het. Daar is nuwe gordyne gemaak en nuwe klere gekoop. Oukersdag is ’n skaap geslag en almal is gebad. Nancy se hare is glad gestryk en met bruinpapier in krulle gedraai vir Kersdag. Kersoggend het sy wakker geword met ’n kussingsloop langs haar kop met haar eerste Kersgeskenk – haar eerste pop.

4. Wat is Nancy se ma’s se reaksie op haar metamorfose?

Mam’omkhulu herinner haar aan haar Xhosa-identiteit en wonder of sy nie liever moet terugkom kraal toe nie. Haar eie ma huil oor die vreemdheid van haar kind.

☆ Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU3 AS1c,d,e; AS4 literêre tekste a

Alhoewel Nancy, wanneer sy skool toe gaan, reeds getransformeer is tot volwaardige kleurling, is die volgende nege jaar van haar lewe, totdat sy die skool verlaat aan die einde van haar standerdagtjaar, vol andersoortige aanpassings en wendings.

Bespreek hierdie uitspraak in ’n kort opstel. Beperk jou antwoord tot ongeveer 200 woorde. Soek die relevante inligting op pp. 95–108 vir die beantwoording van die vraag.

Onthou dat ’n goeie antwoord bestaan uit ’n kort inleidende paragraaf en afgesluit word met ’n samevattende slotparagraaf.

Gebruik die Pegex-metode vir die beantwoording van lang vrae:

Elke paragraaf moet bestaan uit die volgende:

P = point (Gee die feit.)

eg = example (Gee 'n voorbeeld uit die teks.)

ex = explain (Verduidelik.)

Laat die leerders die gegewe matriks gebruik om mekaar se antwoorde te assesseer.

Reg-merkies		TAAL/STYL *	5 BRILJANT	4 GOED	3 GEWOON	2 PLAT	1 SWAK
FEITE *			Presies/ Helder/Goed ontwikkel/ Samehangend/ Taaloute gering	Goed beplan/ Vlot/ Taaloute gering	Gemiddeld/ Alledaags/ Vervelig/ Foute, maar nie steurend	Onbeholpe/ Lomp/Min tekens van beplanning/ Taaloute steurend	Baie swak georgani- seer/ Taaloute ernstig en talryk
	INHOUD c						
8-10	A UITSTAANDE	Omvattend/ Toon insig	10	9-8	7	6	5
6-7	B GOED	Oortuigend/ Snap duidelik kernfeite	9-8	7	6	5	5
4-5	C VOLDOENDE	Dek onderwerp/ Geykte reaksie/ Veralgemening, maar gewortel in teks	6	6	5	4	4
2-3	D MIDDELMATIG	Dun/Afgesaag Naïef/Nie heel- temal duidelik		4	4	3	2
1-0	E SWAK	Deurmekaar/ Onduidelik/Ver- draai/Meestal nie ter sake		2	2	2	1

- As die vraag glad nie beantwoord is nie, of as die antwoord nie oor die onderwerp handel nie, word geen punte toegeken nie. Die tabel tree dus eers in werking as die vraag beantwoord is.

Aktiwiteit 3

AH en AEAT LU3 AS2b,c,d,e,f

Kreatiewe skryf-aktiwiteit

Kersfeesherinneringe. Nancy onthou haar eerste Kersfees omdat 'n mens dikwels jou eerste ervaring van iets die beste onthou. Dink terug aan die eerste Kersfees wat jy kan onthou en skryf 'n opstel oor jou herinneringe daaraan.

As jy tot 'n geloof behoort wat nie Kersfees vier nie, skryf oor jou herinneringe aan 'n spesiale feesdag wat jou geloof se mense vier.

Indien jy nie oor een van die bogenoemde wil skryf nie, skryf oor jou herinneringe aan jou eerste skooldag of jou eerste dag in die hoërskool.

Onthou om al jou sintuie in te span as jy skryf!

Voorsien self jou skryfwerk van 'n titel.

[Voorsien weereens die leerders van 'n matriks vir assessering.]

Aktiwiteit 4

AH LU1 AS3a,b; AEAT LU1 AS2a,b

Laat die leerders, in groepe van ongeveer vier, navorsing gaan doen oor die tuislandkwessie. Hulle kan dan in groepe kom terugrapporteer.

Vra die geskiedenisonderwyser om 'n paar bronne oor die onderwerp aan te beveel.

Een moontlike bron is F.A. van Jaarsveld se boek *Van Van Riebeeck tot Vorster 1652–1974*.

Die internet verskaf ook inligting.

Laat die leerders aandag gee aan die politieke motivering agter die totstandkoming van die tuislande in die vroeë 1950's, aan die geografiese verdeling van die land en ook aan die diskriminerende, verontmenslikende aard van die verskuiwing van swart mense na die tuislande.

Aktiwiteit 5

AH en AEAT LU1 AS1a,b,d

Hoeveel verskillende gelowe word verteenwoordig deur die leerders in die klas? Laat die leerders in 'n klasbespreking hul sienings gee van geloof en kerke in die algemeen. Laat hulle duidelik verstaan dat geen verkleining of disrespek jeens enigiemand se geloof geduld sal word nie.

Hulle kan ook in groepverband navorsing doen oor verskillende gelowe en kom terugvoering gee.

MODULE 9

Hoofstuk 7 (pp. 109–128)

Woordeskat uit hoofstuk 7:

- p. 111: sooibrand / spaarsamig / oriëntasie
- p. 112: die joos in
- p. 115: gemoedsrus / Verloskunde / Psigiatrie
- p. 117: skedonk
- p. 118: vooruitstrewende
- p. 120: vasbeslote / fyngesoelig / fiemies
- p. 121: bevooroordeelde / ouderwets
- p. 122: jou eie potjie roer (krap) / naelstring / apaties
- p. 124: afkeer
- p. 125: sterilisasie / vasektomie / vattigheid
- p. 126: hiet en gebied / plotseling / oogappel

Aktiwiteit 1

AH en AEAT LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 7. Hanteer soos die vorige.

1. Watter twee ontsteltenisse ervaar Nancy op p. 113 tydens haar gesprek met MaRhadebe?
Sy vrees dat haar kinders dalk eendag dieselfde aan haar kan doen. Sy besef ook skielik as ma hoe seer haar optrede haar eie ma's moes maak het.
- ★ 2. Skets kortliks die ontwikkeling van Nancy en Bennie se verhouding vandat hulle mekaar ontmoet totdat hulle verloof raak. Beperk jou antwoord tot ongeveer 180 woorde. (pp. 118–121)
Nancy en Bennie ontmoet mekaar in die universiteit se biblioteek

in Kaapstad terwyl Bennie sy honneurs in bemarking doen en sy in die eerste jaar van haar graadstudie is. Dit is in die biblioteek dat hulle mekaar skelm ontmoet, want Nancy is bevrees dat haar ma vir Bennie die deur sal wys as sy sy afro sien.

Nadat hulle vier maande skelm gevry het op Signal Hill en Devil's Peak, wil Bennie verloof raak. Nancy besluit om hom eers aan Joyce voor te stel, wat hom onmiddellik goedkeur, maar Nancy se vrees oor Siena se moontlike reaksie op sy hare bevestig.

Haar ma is wel ontsteld oor Bennie se hare wanneer sy hom ontmoet en vra of Nancy gedink het hoe hulle kinders se hare sal lyk. Haar pa is meer genaakbaar, maar raai haar aan om nie haastig te wees nie.

Bennie voel aan dat Nancy se ma nie van hom hou nie, maar hy weier om sy hare vir enigiemand te sny. Hy sny dit uiteindelik wel vir die verlowing en dan is Nancy se ma verbaas om te sien hoe aantreklik hy is.

3.1 Hoe lank na Vicky-Lee se geboorte is Nancy swanger met haar tweede kind?

Twee jaar.

3.2 Waarom wil sy haar seun, Jean, aanvanklik nie aanvaar nie?

Hy is swart en van skok weier sy om te aanvaar dat dit haar kind is.

3.3 Hoe tree Nancy se pa op?

Hy tel vir Jean op en laat hom aan sy pinkie suig. Later probeer hy Nancy oorreed om vir die kind bors te gee, maar sy weier. Dan praat haar pa hard met haar en haal self haar bors uit om vir die kind te gee.

3.4 Waarom laat Nancy haarself onmiddellik na Jean se geboorte steriliseer?

Sy is bang dat sy nog so 'n swart baba sal hê.

3.5 Hoe gebeur dit dat Nancy uiteindelik haar seun aanvaar en leer liefkry?

Dit gebeur nie eensklaps nie, maar geleidelik. Haar huishulp, Lena, het geduld met haar depressie verloor en haar pa het haar

seun om elke hoek en draai in haar arms gedruk. Toe sy haar oë uitvee, was die liefde vir haar seun daar en was hy haar oogappel.

3.6 Soos wie, besef Nancy in die loop van haar vertelling aan MaRhadebe, lyk Jean?

Soos een van haar tweelingbroers, Langaletu.

Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU3 AS2b,c,d,e,f

Klasbespreking

Die spraakregister van die karakters in die roman is belangrik. Terwyl Nancy-hulle in die Transkei woon, gebruik hulle die register wat eie is aan die bevolking van daardie streek. Joyce leer om Capey te praat wanneer sy haar in die Kaap vestig. Wanneer Nancy met MaRhadebe of haar kollegas praat, gebruik sy standaardtaal.

Laat die leerders (individueel of in groepverband) navorsing gaan doen oor die verskillende variëteite van Afrikaans wat bestaan. Laat hulle terugvoering aan die klas kom gee.

Laat hulle ook besin oor die mate waarin die spraakregister van 'n karakter dikwels 'n aanduiding is van sy geografiese en sosiale milieu asook openbarende ten opsigte van karakter.

MODULE 10

Hoofstuk 8 (pp. 129–146)

Woordeskat uit hoofstuk 8:

- p. 129: bankvas agter iemand of iets staan / stert tussen die bene
- p. 130: die kat uit die boom kyk / draadsitter
- p. 131: 'n oorval kry
- p. 132: verdwaasde
- p. 133: iemand se drumpel aftrap (deurtrap) / apiestuipe
- p. 135: iets skeel jou nie / prontuit / oorgekompenseer
- p. 136: verpletter / toevlug
- p. 137: kleinlikheid
- p. 140: kapsie maak / met handskoene behandel
- p. 141: nukke
- p. 142: verposing
- p. 144: blapse / skroom / skisofrenies

Aktiwiteit 1

AH en AEAT LU1 AS1a,b,d; LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 8. Hanteer soos die vorige.

1.1 Vanaf p. 129–139 noem Nancy verskeie insidente wat tekenend is van die rassistiese gevoelens wat tussen verskillende rassegroepe heers. Maak 'n lys van al die insidente of houdings.

1.2 Hou 'n klasbespreking oor die verskynsel van rassisme en ander vorme van diskriminasie in die samelewing, oor mense se ingebore en aangeleerde vooroordele jeens groepe wat anders dink, voel en glo as hulle. Moedig die leerders aan om vrylik te praat oor hulle ervaring van die verskynsel, maar

waarsku hulle dat geen verkleining of disrespek geduld sal word nie.

- ☆ 2. Watter skreiende ironie is verskuil in Bennie se rassistiese uitspraak op p. 132: “Een van die dae volg die donners my nog tot in my kooi.”

Hy is onbewus van die feit dat sy stelling reeds waar is – die vrou met wie hy sy kooi deel, is swart!

3. Watter gebeurtenis veroorsaak die eerste maal die nagmerrie by Nancy (p. 138)?

Nancy word Bisho toe gestuur om haar kollege by 'n werkswinkel oor die “behoud van kultuur en tradisies binne die verwesterde Suid-Afrika” te verteenwoordig. Tydens die werkswinkel het 'n entoesiastiese ou man, geklee in die tradisionele velletjie, die gehoor herinner dat hulle trots behoort te wees op hul tradisies en herkoms. Die reuk van sy pyptwak bring daardie aand die eerste maal vir Nancy die nagmerrie.

4. Beskryf kortliks hoe Nancy se toestand toenemend agteruitgaan wanneer sy drie weke terug is by die huis en die nagmerries weer begin.

Om haar nagmerries te ontwyk bly Nancy wakker deur stimulerende gebruik en snags televisie te kyk. Haar fisieke toestand versleg al verder as gevolg van die gebrek aan slaap. Sy raak prikkelbaar en vererg haar vir alles en almal – Bennie, haar kinders en Lena. By die werk maak sy foute en blameer ander daarvoor. Sy lieg haarself los uit situasies en gebruik trane om mense te manipuleer.

Uiteindelik begin sy helder oordag stemme hoor en gesigte sien. Sy sien 'n swart vrou in 'n kopdoek en kombers; die eerste keer in haar klas en daarna gereeld. Een Sondagoggend wanneer sy regmaak vir kerk, verskyn die vrou weer aan haar. Hierdie keer herken Nancy die tradisionele kleredrag, sien die stringetjie blou krale en die vrou se trane. Dan raak sy flou.

5. Wanneer Nancy in die kamer inmeekaarsak, roep sy haar “mama”.

Bennie is by wanneer dit gebeur en hoor dit. Hoe, dink jy met die kennis wat jy reeds van Bennie se karakter opgedoen het, gaan Bennie reageer wanneer hy die waarheid omtrent Nancy uitvind? (Bv.) *Bennie is 'n geweldige rassis – hy het geen verdraagsaamheid jeens swart mense nie. Indien hy uitvind dat Nancy eintlik swart is, is die kansse goed dat hy haar sal verwerp.*

Aktiwiteit 2

AH LU1 AS2b; AEAT LU1 AS1e

Klasbespreking: “Affirmative action”, of regstellende aksie. Laat die leerders na aanleiding van hierdie onderwerp ’n debatteerbare stelling formuleer.

Hersien die beginsels van debatvoering met hulle. Wys hulle daarop dat goeie voorbereiding en navorsing skriftelik gedoen moet word. Die hoofpunte van hulle argumente kan op geheuekaarte neergeskryf word. Leer hulle ook hoe om die kaartjies te gebruik.

Voorsien weer die leerders van ’n geskikte matriks waarvolgens ’n debat beoordeel kan word.

MODULE 11

Hoofstuk 9 (pp. 147–169)

Woordeskat uit hoofstuk 9:

- p. 147: afrekening / tot inkeer bring
- p. 149: begewe
- p. 150: instinktief
- p. 153: oustryk
- p. 156: troefkaart
- p. 165: geregsbode / onder valse voorwendsels
- p. 167: ingesonke
- p. 169: fut

Aktiwiteit 1

AH en AEAT LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 9. Hanteer soos die vorige.

1.1 Hoe het Nancy beplan om die waarheid omtrent haar verlede aan Bennie oor te dra?

Sy wou hom geleidelik leer dat swart mense dieselfde reg op bestaan het as hy, dat hulle net sulke wesens is soos hy. As sy dit kon regkry om sy houding teenoor swart mense te verander, sonder om haar geheim te verklap, sou dit makliker wees om haar verlede met hom te deel, het sy gedink.

★ 1.2 Dink jy dat Nancy vir Bennie op so 'n manier tot inkeer kon bring?

Geen korrekte antwoord. Leerder moet standpunt motiveer.

1.3 Hoe reageer Bennie wanneer hy die waarheid hoor? Beskryf die verskillende “stadiums” van sy reaksie.

Eers versteek hy, skuif weg van Nancy af en raak bleek. Wanneer Nancy na hom wil beweeg, staan hy op en gaan staan weg van haar. Dan raak hy na in die badkamer. Wanneer hy hoor dat Nancy se pa volgens Xhosa-tradisie met twee vrouens getroud was, stamp hy sy kop teen die deur en begin huil.

Sy volgende reaksie is een van ongeloof. Hoe kán Nancy swart wees as sy gladde hare en 'n ligte vel het en nie die tipiese Afrikaans-uitspraak van die swart mense het nie? Vir 'n oomblik hoop hy dat sy gesteel is.

Wanneer hy besef wat die waarheid is, reageer hy met woede en vra hoe Nancy dit aan hóm kon doen.

Daarna reageer sy ego: Nancy en haar ma en pa lag nog al die jare agter sy rug vir hom en maak van hom 'n "fool". Hoe gaan hy die nuus oordra aan sy familie wat die land uitgevlug het oor die swart mense? Uiteindelik suggereer hy dat hy Nancy nie langer liefhet nie, verneder haar en jaag haar uit sy lewe uit. Dan klim hy in sy motor en jaag weg.

1.4 Hoe reageer Vicky-Lee en Jean op die nuus?

Aanvanklik reageer hulle opgewonde. Die gedagte dat hulle ma 'n aangename kind is, is vir hulle 'n "sappige verhaal vol avonture en opwinding" soos in films. Maar wanneer die werklikheid tot hulle deurdring, reageer hulle met ontsteltenis. Vicky-Lee gee nie om om swart vriende te hê nie, maar sy wil nie self swart wees nie. Die kinders huil en Jean gaan sonder 'n woord na sy kamer, waar hy met sy oorfone op na die dak lê en staar en sy ma ignoreer. Nancy gaan saam met Vicky-Lee na haar kamer en sit by haar totdat sy slaap.

1.5 Waarom is Jean se reaksie eintlik ironies?

Van al die lede in die gesin is hý die enigste wat soos 'n swart mens lyk, terwyl sy ma heeltemal lig van kleur is.

2.1 Wat is die troefkaart wat Nancy gehoop het sou Bennie van sy plan laat afsien om haar weg te jaag?

Sy het gedink die kinders is 'n troef – as sy weier om sonder die kinders te gaan, sal hy haar laat bly omdat hy die kinders te liefhet om hulle ook te laat gaan.

2.2 Hoekom misluk dié troef?

Bennie klap haar in sy woede en sê dat die kinders nie meer by haar sal wil bly nie. Dit laat haar twyfel.

3.1 Wat is Nancy se ouers se reaksie op Bennie se optrede?

Hulle sê hulle sal met Bennie gaan praat en hulle is seker hy sal rede insien, want hy is lief vir haar.

3.2 Wat is MaRhadebe se raad wanneer Nancy van die kollege af na haar toe ry?

MaRhadebe sê dat sy onmiddellik huis toe moet gaan – haar geeste sê dat sy nie langer kan wag nie. Haar ma's kan nie rus voordat sy met hulle reggemaak het nie. Intussen moet sy die blou krale dra om die nagmerries te help keer. Aan Bennie kan sy niks doen nie.

3.3 Waarom is Nancy meer terneergedruk wanneer sy van MaRhadebe af wegry?

MaRhadebe het gesê dat Bennie maar één van die hartsere is wat vir haar voorlê. Sy sê dat dinge sal regkom, maar nie soos Nancy dit wil hê nie.

3.4 Watter slegte nuus gee sy eintlik indirek vir Nancy?

Sy sê eintlik vir Nancy dat dinge tussen haar en Bennie nie sal regkom nie.

3.5 Dink jy Nancy verstaan heeltemal wat MaRhadebe vir haar gesê het? Motiveer.

Nee, want sy probeer die “raaiselagtige woorde ontrafel” en kan nie verstaan hoekom MaRhadebe haar nie met Bennie wou help nie.

4.1 Watter vroeëre woorde van antie Queenie, ná Nancy se aanne-
ming, is nou bewaarheid?

Antie Queenie het geprofeteer dat Siena nie reg maak nie en dat die Here haar gaan straf soos sy dit “nog nooit wou hê nie” (p. 91).

4.2 Indien dit waar sou wees dat die kruis wat Nancy nou dra, die Here se straf is oor Siena en Jan nie reg gemaak het nie, waarvoor presies, dink jy, word hulle nou gestraf? Is dit net omdat hulle Nancy aangeneem het sonder om haar ma's in te lig of is dit vir meer as net dit?

Hulle optrede was oneties: Siena het vir die magistraat gejok toe sy gesê het dat Nancy voor haar deur gelos is en dat hulle nie haar ouers kon opspoor nie.

Tweedens was die motivering vir hulle optrede selfsugtig. Hul eie hartseer oor hul kinderloosheid het hulle gedryf om te doen wat die beste vir hulle was sonder dat hulle ooit gedink het wat die beste vir Nancy sou wees.

- 5.1 Op watter gronde dagvaar Bennie vir Nancy vir 'n egskeiding?
Nancy het onder valse voorwendsels met hom getrou. Haar geestestoestand stel haar nie in staat om na haar kinders om te sien nie.
- 5.2 Hoekom ignoreer Nancy die brief en volg ook nie haar pa se raad om 'n prokureur te gaan spreek nie?
Sy bly glo dat Bennie haar liefhet en tot sy sinne sal kom. Sy wil ook nie die huis en inhoud daarvan beveg nie, aangesien dit daar is vir die gerief van haar kinders.
- 5.3 Waarom volg Nancy ook nie haar pa se raad om koerante toe te gaan met die storie nie?
Sy kan nie haar kinders blootstel aan die sensasie nie.
- 5.4 Nancy se reaksie op haar pa se raad is tipies die reaksie van 'n ma wat eerste aan haar kinders dink. By watter geleentheid vroeër in hierdie hoofstuk het sy eerste aan haar man gedink?
Nadat sy vir Bennie die waarheid omtrent haar verlede vertel het en sy ontsteltenis gesien het, is haar eerste gedagte om alle aandag aan hom te skenk en hom by te staan en te help om die waarheid te verwerk. Sy sê dat sy nie aan haarself moet dink nie.
- 5.5 Watter skuld het Nancy ten slotte aan haar eie lot?
Sy gee haar so oor aan haar verdriet, depressie en vals hoop dat Bennie tog tot inkeer sal kom, dat sy nie eers die amptelike briewe wat sy in die pos ontvang, oopmaak nie. Uiteindelik lees sy, op die dag dat haar en Bennie se skeisaak voorkom, die nuus in die koerant.

Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU1 AS1a,b,d

Klasbespreking

Laat die leerders die verskillende etiese kwessies wat in hierdie hoofstuk (en voorafgaande hoofstukke) aangespreek word, bespreek.

Byvoorbeeld:

- Kan 'n mens Siena en Jan se optrede regverdig?
- Was dit wat hulle gedoen het nie eintlik kinderdiefstal nie?
- Sou die magistraat so maklik die kind laat aanneem het indien dit 'n wit kind was?
- Was die magistraat se optrede inherent dan ook rassisties?
- Het Nancy se ma's alles wat gebeur het, eintlik uitgelok omdat hulle vir Nancy iets beters in die lewe begeer het?
- Is dit die Here se manier om 'n kind te straf vir wat sy ouers gedoen het? (Versigtig hier! Dit is 'n teologiese kwessie waarvoor daar geen seker antwoorde bestaan nie. Maar laat die leerders spontaan daaroor praat indien u voel dat u dit kan hanteer.)
- Watter skuld dra Nancy self in die hele ongelukkige geskiedenis?
- Hoe voel die leerders oor Bennie se optrede teenoor Nancy? En Lena s'n?

Aktiwiteit 3

AH en AEAT LU3 AS1c,d

Funksionele skryfwerk

Veronderstel Nancy hét koerant toe gegaan met haar storie.

Laat die leerders een van (of albei) die onderstaande opdragte uitvoer. Voorsien hulle vir albei opdragte van 'n geskikte matriks waarop die kriteria vir evaluering duidelik aangegee word.

1. Skryf die dialoog tussen Nancy en die verslaggewer met wie sy by die koerant praat om haar storie te vertel.

Maak seker dat die leerders die vorm van die dialoog ken:

- Name van sprekers langs die kantlyn met 'n dubbelpunt na die naam. Geen aanhalingstekens.
- Reël oop tussen sprekers.

2. Jy is die verslaggewer. Skryf die berig wat in die koerant verskyn.

Maak seker dat die leerders die vorm van die koerantberig verstaan:

- Die *opskrif* (“kop”) moet kernagtig en treffend wees en die leser se nuuskierigheid prikkel. Dit moet verkieslik 'n werkwoord bevat, maar nie 'n lidwoord, byvoeglike naamwoord of bywoord nie. Die lettertipe moet groter as die res van die berig wees en moet verband hou met die belangrikheid van die berig.
- Die *inleidende paragraaf* moet in 'n neutdop die hoofteite van die berig saamvat. Vrae soos *wat* (het gebeur?), *wie* (is betrokke?), *waar* (het dit gebeur?), en *wanneer* (het dit gebeur?) moet in breë trekke beantwoord word.
- In die *daaropvolgende paragrawe* word oorsaak en gevolg ondersoek, met ander woorde, die *waarom* en die *hoekom*. Dit bevat ook inligting soos die ooggetuieverlag, 'n bespreking van verdere optrede en watter invloed die gebeure het op landsveiligheid, ekonomie, opvoeding, ensovoorts (indien laasgenoemde van toepassing is).

Wenke:

- Maak gebruik van die lydende vorm: Daar word beweer .../vermoed .../Daar is gesê .../Na bewering het ...
- Stelwyses wat dikwels gebruik word: Volgens ooggetuies .../So-
ver vasgestel ...
- Elke nuwe oorsaak en gevolg kom in 'n aparte paragraaf.
- Feite is meer geloofwaardig as iemand aangehaal word of as 'n
naam gegee word.
- Vermyn subjektiwiteit, onlogiese afleidings en oorbodige of irrele-
vante inligting. Doen slegs verslag van die gebeure.

MODULE 12

Hoofstuk 10 (pp. 170–186)

Woordeskat uit hoofstuk 10:

- p. 171: administratiewe afdeling
- p. 172: halfhartig
- p. 173: misreken / xapsi-taal / teësinig / venyn / agterdog / kruis-verhoor
- p. 174: daadkrag
- p. 175: seggenskap / verwyf
- p. 176: plegrimstog
- p. 177: vir die wis en die onwis
- p. 178: onthalwe / teen 'n slakkepas aankruie
- p. 179: onwillekeurig / verborge
- p. 180: meedoënloos
- p. 182: bouvallig / fynbos / pypkan
- p. 184: onmiskienbaar
- p. 185: sjieling / kên

Aktiweiteit 1

AH en AEAT LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 10. Hanteer soos die vorige.

1. Hoekom gaan wag Nancy vir Bennie en haar kinders in by die Steenbrasdam?
Sy glo steeds nie dat Bennie vir haar niks meer voel nie, so sy wil hê hy moet haar in die oë kyk en sê dat hy haar nie meer liefhet nie en dat die vrou in wie se geselskap Joyce se broer hom gesien het, vir hom niks beteken nie. Sy wil in haar kinders se oë sien of dit waar is dat hulle haar nie meer wil ken nie.

- 2.1 Nancy se gesin daag nie op nie, maar wel 'n paar van haar kolle-gas saam met vreemde swart vrouens. In watter opsig is dié ont-moeting vir Nancy 'n positiewe ervaring?
Sy het nuwe bruin en swart vriende gemaak wat nie omgee dat sy swart gebore is nie, wat haar aanvaar as swart mens. Dit laat haar minder alleen voel en wys vir haar dat almal nie oordeel op grond van velkleur nie.
- 2.2 Waarom is dit ironies dat Nancy wonder of sy regtig goeie vriende met swart vrouens wil wees?
Sy is self swart.
3. Wat veroorsaak dat Nancy uiteindelik uit wanhoop die besluit neem om Transkei toe te gaan?
*Sy kry nie die naweek vir Bennie en die kinders te sien nie, want wanneer hulle hoor dat daar reeds iemand in die hut is, draai hulle om. Wanneer sy hulle by die huis gaan soek, is hulle ook nie daar nie. Dan tref dit haar dat sy waarskynlik seggenskap oor haar kinders verloor het. Terug by die huis, maak sy die briewe oop wat sy aanvanklik geïgnoreer het en sien dat Bennie wel toe-sig gekry het oor hulle minderjarige kinders.
*Sy onthou dat MaRhadebe gesê het dat dinge eers sal regkom wanneer sy terug huis toe gegaan het om dinge reg te stel met haar ma's. Sy hoop dat die besoek sal meebring dat haar kinders haar weer sal wil sien.**
- 4.1 Wat sien Nancy in Qamata wat haar ontstel wanneer sy deur dié dorp ry?
Sy sien kaalbolyfvrouens met wit of rooi gesmeerde gesigte en lang, wye, rooi rompe wat staan en kyk hoe poedelnaak kinders langs die pad staan en bedel. 'n Entjie verder staan 'n groot, spoggerige huis. Sy neem dus waar hoe die gaping tussen ryk en arm in haar tuisland vergroot het.
- 4.2 Waarom ontstel dit haar?
Dit is haar eie mense wat sy so sien en sy vrees dat sy dalk haar kraal se mense in dieselfde toestand kan aantref. Sy het verder die

selfverwyf dat, indien sy geld huis toe gestuur het en nie haar mense misken het nie, sy 'n verskil in haar kraal sou kon maak.

4.3 Watter skok tref haar in Cofimvaba?

Die dorp is bouvallig en verwaarloos.

Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU2 AS1b,c,d

Brief aan die pers

Laat die leerders 'n brief aan 'n plaaslike koerant skryf waarin hulle kla oor die gebrek aan instandhouding van belangrike openbare geboue of ander fasiliteite in hulle dorp.

Maak seker dat die leerders die vorm van die brief aan die pers ken.

Wys hulle daarop dat 'n skuilnaam gebruik mag word, maar die skrywer se regte naam moet altyd op die brief verskyn. Wanneer 'n skuilnaam nie gebruik word nie, moet die skrywer se eie naam direk onder “Die uwe” verskyn, met 'n reël oop daarna en dan die adres.

Die inleidende paragraaf moet 'n duidelike aanduiding gee van waaroor die brief handel.

Die argumente moet logies en tersaaklik wees – geen wilde, ongemotiveerde stellings behoort gemaak te word nie.

Voorsien die leerders van 'n geskikte matriks waarop die kriteria vir evaluering duidelik aangegee word.

MODULE 13

Hoofstuk 11 (pp. 187–204)

Woordeskat uit hoofstuk 11:

- p. 187: dekgras / ontruim
- p. 188: knapsak /
- p. 189: barre
- p. 193: jigpyne / paai
- p. 194: dongas / teen haar sin
- p. 195: semels
- p. 198: onderdanig
- p. 199: domastrant
- p. 200: ompad / verleentheid
- p. 201: plegtig / wissel / vervreemd
- p. 202: opsigtelik
- p. 204: in rou gedompel

Aktiwiteit 1

AH en AEAT LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 11. Hanteer soos die vorige.

1.1 Hoe tref Nancy hulle kraal aan wanneer sy in die laer kom?

Daar is slegs ingestorte moddermure van die vier hutte oor en inmekaargevalle grasdakke waarvan die dekgras heeltemal verweer is. Verder staan net die doringboom by die vuurmaakplek en die klipomheining nog.

1.2 Hoe spoor Nancy haar mense op?

Die nuwe hoofman sê vir haar dat hulle na die oorkant van die rivier getrek het.

- ☆ 2.1 Wat is die funksie van die tipografiese skeiding op p. 190?
Dit dui tydsverloop aan. Nancy het flou geraak.
- 2.2 Waarom het Nancy haar bewussyn verloor?
Sy sien haar broer, Langaletu, maar hy lyk soos 'n uitgegroeide Jean.
- 2.3 Nancy vertel haar geskiedenis vir Langaletu, maar hy glo nie dat Nancy sy verlore suster, Nomsa, is nie. Wanneer glo hy dit die eerste keer?
Nancy kry warm en omdat haar hare natgesweet is, trek sy dit plat agtertoe en vleg dit styf vas. Wanneer sy dit doen, sien haar broer die ooreenkoms met hulle oorlede moeder.

3.1 Hoe lank bly Nancy in die kraal by haar mense?

Sewe dae

3.2 Opsomming:

Laat die leerders in hul groepe 'n kort opsomming maak van hoe elke dag van Nancy se verblyf in die kraal verloop. Elke groep kan dan terugvoering gee aan die res van die klas.

Dag 1:

P. 189, laaste paragraaf tot p. 194, paragraaf 5 (“ . . .vir ewig verby.”).

Dag 2:

P. 189, (“My broer is . . .”) tot p. 195, paragraaf 4 (“ . . . skottelgoed gewas het nie.”).

Dag 3:

P. 195, (“Later kyk ek . . .”) tot p. 195, voorlaaste paragraaf (“ . . . alleen gedrink het.”).

Dag 4:

P. 195, (“Op my vierde dag . . .”) tot p. 196, derde laaste paragraaf (“ . . .vrees by my nie.”).

Dag 5:

P. 196, (“Die volgende oggend . . .”) tot p. 198, voorlaaste paragraaf (“ . . . om haar nek.”).

Dag 6:

P. 198, (“Die volgende dag . . .”) tot p. 199, paragraaf 5 (“ . . . en bly stil.”).

Dag 7:

P. 199, (“Dis met opregte . . .”) tot tipografiese skeiding op p. 201.

- ☆ 4. Wat is die funksie van die tipografiese skeiding op p. 201?
Dit dui tydsverloop aan – die tyd wat dit Nancy neem om van die Transkei af terug te ry tot in Mitchells Plain.
5. Hoe voel Nancy wanneer sy terug is by die huis, haar pelgrimsreis afgehandel?
Sy voel vry van die emosionele skuldlas wat sy gedra het. Sy het vrede in haar hart oor haar herkoms en kan haar taal openlik praat sonder om skaam te voel daaroor. Maar haar geluk sal eers volkome wees as haar kinders haar weer in hul lewens toelaat.
- 6.1 Watter hartseer tref Nancy nogeens aan die einde van die hoofstuk?
Haar beste vriendin, Joyce McKerry, sterf.
- ☆ 6.2 Waarom staan Joyce se naam alleen in die slotparagraaf van die hoofstuk?
Dit lê klem op haar naam en sonder haar uit as een van die vormende invloede in die lewe van Nancy – die katalisator in haar transformasie van die sku swart dogtertjie, Nomsa, na die kleurling, Nancy. Maar ook as die een wat haar herkoms en verlede geken en haar ten spyte daarvan aanvaar het.

Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU1 AS1a,b,d

Klasbespreking

Nancy is, voor haar terugkeer na haar kraal, skaam om haar moedertaal, Xhosa, te praat. Laat die leerders gesels oor Afrikaans. Moedig hulle aan om te sê wat hulle gevoelens en opinies is oor byvoorbeeld die volgende:

- Die voortbestaan van die taal.
- Wat is hulle houding teenoor die taal? Is hulle skaam vir die taal en hoekom, indien wel?
- Vir wie is die taal een van hul passies en waarom?
- Vir wie is Afrikaans nog die “taal van die onderdrukker”?
- Hoe voel diegene wat Afrikaans beskou as die “taal van die onderdrukker” daaroor dat hulle Afrikaans as vak moet neem?

Aktiwiteit 3

AH LU1 AS1b; AS4a,b; AEAT LU1 AS1b; AS3a,b

Rolspel

Laat die leerders in groepe van twee of drie, enige gedeelte uit hierdie hoofstuk kies om te rolspel. Die grootte van die groep sal afhang van die gedeelte wat hulle kies.

Die leerders kan die gedeeltes herskryf in hul eie woorde.

Die groepe kan mekaar se rolspel assessseer volgens 'n vooraf opgestelde matriks wat aan hulle voorsien kan word.

MODULE 14

Hoofstuk 12 (pp. 205–240)

Woordeskat uit hoofstuk 12:

- p. 204: emosionele wipplank / hunkering
- p. 205: ontbloom / tussenganger / versoen
- p. 206: onstuimige
- p. 208: lot / uit die veld geslaan
- p. 209: dryfkrag
- p. 210: vermetel
- p. 213: bitsig / teëkap
- p. 217: subsidie
- p. 218: afsydigheid
- p. 222: geen sprake van / iets is nie plus nie
- p. 223: verstar
- p. 225: sjarmant / swaap
- p. 227: flous
- p. 228: maalstroom
- p. 230: nasogastriese buis
- p. 231: in traksie
- p. 232: spinale koord / rehabilitasie
- p. 234: bot
- p. 236: goedsmoeds
- p. 238: leedvermaak

Aktiwiteit 1

AH en AEAT LU2 AS1a,b,c,d,g; AS2a,e

Lees hoofstuk 12. Hanteer soos die vorige.

1.1 Nancy dra haar “masker van gelukkig-wees” voor mense. Waarom

sien sy nie kans om haar hart teenoor een van haar nuwe vriende te ontbloot nie?

Sy voel nie dat hulle dieselfde begrip as Joyce sal openbaar nie – al weet sy ook hulle sal haar nie verwerp nie.

1.2 Hoekom het sy nooit nodig gehad om die masker voor Joyce te dra nie?

Joyce het alles van haar geweet – sy het haar geken toe sy nog “kaalgat met ’n blerrie poenskop” (p. 203) was. Daar was niks omtrent haar verlede wat sy hoef weg te gesteek het nie. Daar was geen vrees vir verwerping nie. Joyce het haar aanvaar en liefgehad soos sy is.

2.1 Watter vreeslik gedagte tref Nancy terwyl sy by Joyce se graf staan wanneer die steen opgesit word?

Nancy beseft skielik hoe haar geskiedenis besig is om sigself te herhaal: Sy wou nie haar ma’s verder ken nie omdat hulle swart was en sy skaam was vir hulle. Nou wil haar eie kinders haar ook nie ken nie omdat sy swart is en hulle skaam voel daarvoor.

☆ 2.2 Antie Queenie troos vir Nancy en sê dat die Here nie slaap nie. Dié trooswoorde laat Nancy net nog meer huil, want sy beseft antie Queenie het reg: Die Here slaap nie. Maar Nancy verstaan meer agter die woorde as wat antie Queenie daarmee bedoel het. Hoe verstaan Nancy die uitspraak en waarom ontstel dit haar so?

Sy verstaan dat die Here besig is om haar in eie munt terug te betaal. Waar antie Joyce bedoel het dat Bennie nog die vrugte sal pluk van sy dade (die weerhouding van sy kinders van hul moeder), verstaan Nancy dat sy besig is om die vrugte te pluk van haar dade (haar ontkenning van haar eie ma’s).

2.3 Wat doen Nancy in ’n poging om dieselfde lot as haar ma’s te ontsnap? Sy neem haar toevlug tot godsdiens en gebed en mis nie ’n enkele diens nie. Sy bid dat haar lot nie dieselfde as dié van haar ma’s sal wees nie.

2.4 Op watter manier word Nancy se gebede uiteindelik beantwoord? Vicky-Lee bel om met haar te praat, maar Bennie druk die foon dood. Nancy beseft dat haar kinders haar nie verwerp het nie, maar dat Bennie hulle daarvan weerhou om kontak met haar te maak.

- ☆ 2.5 Nancy se reaksie op die oproep is een van skok. As haar ouers vra wat skort, antwoord sy dat Vicky-Lee nie vergeet het dat sy haar ma is nie. Haar ouers kyk na mekaar en dan weg en Nancy voel spyt oor haar woordkeuse. Hoekom?
Haar ouers dra swaar aan die skuldilas dat hulle die oorsaak daarvan is dat Nancy van haar ma's vervreem geraak het.
- 3.1 Op Oukersaand daag Vicky-Lee uiteindelik sak en pak by haar ma op. Hoekom loop sy weg van haar pa af?
Sy het verlang na haar ma en hy het geweier dat hulle kontak maak met haar.
- 3.2 Hoe het Bennie daarin geslaag om die kinders vir ongeveer 'n jaar weg te hou van hulle ma af?
Hy het nie vir hulle die waarheid vertel oor hoekom Nancy weg is nie, gesê dat sy te "onstabiel" is om vir hulle te sorg en dat almal sal dink hulle is "darkies" as hulle saam met hulle ma gesien word. Hy het hulle verlange na hul ma misken deur vol te hou om te weier dat hulle kontak maak met haar en uiteindelik wou hy Vicky-Lee dwing om in Durban te gaan vakansie hou.
- 3.3 Hoe reageer Bennie wanneer hy agterkom dat Vicky-Lee terug is na haar ma toe?
Hy is woedend – hy bel vir Nancy en eis dat sy die kind terugbring voordat hy die hele polisiemag stuur om haar te kom haal. Dan pers hy haar af deur te sê dat hy nie die privaatskool se fooi sal betaal as Vicky-Lee nie terugkom nie.
- 3.4 Hoe reageer Nancy op Bennie se woede?
Sy bly kalm en sê dat hy self behoort te kan hoor hoe die kind huil. Sy sê hy moet self kom kyk of hy haar gaan kry.
- 3.5 Hoe weet Nancy se pa dat Bennie se dreigement om te weier om Vicky-Lee se duur privaatskoolfooie te betaal, nie sal realiseer nie?
Nancy se pa ken Bennie se ego en statusbewustheid. Hy weet dat Bennie te bang sal wees vir wat die mense sal sê as hulle uitvind dat sy kind nie meer in die duur privaatskool is nie.

4.1 Watter bevrydende besluit neem Nancy kort na Vicky-Lee se intrek by haar?

Sy besluit om aansoek te doen vir 'n huissubsidie en haar eie plek te koop waar sy 'n tuiste vir haar kinders kan skep.

4.2 Waar kies Nancy 'n huis en hoekom juis daar?

In Blackheath – dit is 'n stil area wat net tien minute se ry van Eerste Rivier af geleë is, indien die kinders tussen hulle twee ouerhuise wil kuier.

☆ 5.1 Watter insident gee vir Nancy weer bevestiging van die soort mens wat Bennie eintlik is? Verduidelik (skriftelik of mondelings) in ongeveer 150 woorde.

Bennie nooi vir Nancy saam na 'n werksfunksie waar “al die grootkoppe” teenwoordig sal wees. Hy vra dat Nancy “African style” aantrek, maar nie vlegsels op haar kop maak nie. Op pad na die funksie gesels hy nie eintlik met haar nie. By die funksie stel hy haar as voor as sy vrou. Op pad terug sit hy die motorradio aan sodat hulle nie hoef te gesels nie. Hy klim ook nie uit wanneer hy haar by die huis aflaai om saam met haar deur toe te stap nie. Na die funksie laat hy nie weer van hom hoor nie. Vyf weke na die funksie bel hy om haar te bedank en te sê dat hy die bestuurspos gekry het. Dit is duidelik dat hy die feit dat sy swart is en nog steeds lief vir hom is, uitgebuit het om te vorder in sy werk.

☆ 5.2 Hoe weet jy dat Nancy steeds nie haar les met Bennie geleer het nie?

Wanneer sy hom weer raakloop en hy haar voorstel aan sy nuwe verloofde, ontstel dit haar in so 'n mate dat sy weer die anti-depressante moet gebruik en weer by die psigiater beland.

6.1 Nancy se nuwe vriendin, Relda, word nie geflous deur haar masker van “gelukkig-wees” nie en praat met haar daarvoor. Wat sê sy vir Nancy?

Sy sê dat Nancy gelukkig behoort te wees aangesien sy 'n huis van haar eie het, 'n pragtige dogter en hulle albei fris en gesond is.

6.2 Watter insig bring Relda se woorde vir Nancy?

Nancy beseft dat haar nuwe vriende dink dat sy net een kind het omdat hulle net vir Vicky-Lee by haar sien en sy self nooit na Jean verwys nie. Sy beseft dat sy deur sulke optrede haar kind ontken en dat dit hom baie seer sal maak. Sy het hom met sy geboorte ontken en sy besluit dat dit nooit weer sal gebeur nie.

- 6.3 Relda se woorde bring ook vir Nancy die insig wat haar finaal genees van haar liefde vir Bennie. Wat is die insig (p. 227)?

Nancy sien dat Relda reg was – dat Vicky-Lee inderdaad baie mooi is. Sy beseft dat, indien sy toelaat dat Bennie haar onderkry, ’n ander vrou uiteindelik na haar kinders sal kyk. Sy neem ’n wilsbesluit om dit nie verder toe te laat nie. Bennie is dit nie werd nie.

- 7.1 Watter tragedie tref vir Bennie?

Hy word op pad lughawe toe gejaag en in die rug geskiet. Die koeël beskadig ’n rugwerwel en sy spinale koord en veroorsaak dat hy van sy middellyf af verlam is en vir die res van sy lewe aan ’n rolstoel gekluister sal wees.

- 7.2 Op watter manier is Bennie se verskriklike verlies vir Nancy ’n “wins”? Haar grootste wens word vervul – Jean kom bly by haar.

- 7.3 Wat dink jy is die uiteinde van hierdie tragedie vir Bennie?

Bennie eindig waarskynlik alleen. Hy is nie fisiek verder daartoe in staat om na sy kinders om te sien nie, dus gaan hulle albei by Nancy bly. Sy verloofde is so geskok wanneer sy die nuus hoor dat dit onwaarskynlik is dat sy met die huwelik sou voortgaan.

- ☆ 7.4 Watter emosionele stryd moet Jean nog stry na sy pa se ongeluk?

Hy leer die waarheid oor hoekom sy ma weg is en neem sy pa kwalik daarvoor. Dit is vir hom moeilik om dit wat sy pa hom leer, naamlik om vrouens met respek te behandel, te versoen met hoe sy pa sy ma behandel het. Hy moet dus leer om sy pa te vergewe, maar hy moet ook homself leer vergewe vir sy eie reaksie toe hy gehoor het dat sy ma swart is.

- 7.5 Watter belangrike lewensles leer Nancy vir haar kinders wanneer sy met hulle praat oor hulle pa se rassisme jeens swart mense?

Sy leer vir hulle dat ’n mens se velkleur nie saak maak nie, maar

dit wat binne 'n mens is. As 'n mens ander mense met disrespek behandel, is jy lelik, ongeag jou velkleur.

7.6 Waarom kan Nancy Nomsa Karelse die toekoms met moed tege-
moetgaan?

*Sy het geen geheime nie. Sy weet wie en wat sy is, sy weet waar-
vandaan sy kom en waarheen sy gaan en sy is nie skaam daarvoor
nie. Dié kennis maak haar sterk.*

Aktiwiteit 2

AH en AEAT LU1 AS1a,b,d

Klasbespreking

Laat die leerders gesels oor die soort maskers wat mense dra. Waarom steek 'n mens so maklik jou ware self weg agter 'n masker van vrolikheid of erns of traak-my-nieagtigheid?

Hoe belangrik is dit om jouself te ken, te weet wie jy is, waarvandaan jy kom en waarheen jy op pad is?

Skryf die volgende twee uitsprake van die Griekse wysgeer Sokrates op die bord en laat hulle daarvoor bespiegel:

“Know thyself.”

“An unexamined life is not worth living.”

Aktiwiteit 3

AH en AEAT LU3 AS2b,c,d

Die bespreking kan opgevolg word met 'n skryfopdrag wat daarby aansluit. Die leerders kan 'n selfportret skryf waarin hulle iets weergee van hulle ware self. Dit kan in die vorm van 'n gedig wees, of 'n brief aan 'n denkbeeldige sielkundige of ander vertroueling.

Voorsien 'n geskikte matriks.

Aktiwiteit 4

AH en AEAT LU3 AS1b,c

Funksionele skryfwerk: CV

Laat die leerders die inligting soek oor Nancy se kwalifikasies. Laat hulle daarna 'n CV opstel vir Nancy.

Voorsien 'n matriks!

Aktiwiteit 5

AH en AEAT LU1 AS1a,d

Klasbespreking

Laat die leerders teruggaan na die vooraf-verwagtinge van die teks (Module 2). Bespreek in watter mate dié verwagtinge deur die teks gerealiseer is, al dan nie.

Aktiwiteit 6

AH en AEAT LU3 AS1a,b,c,d

Funksionele skryf: Resensie

Deel aan die leerders in groepe 'n paar boekresensies uit.

Laat hulle dit in die groepe bestudeer en dan terugvoering gee oor die tipiese kenmerke van 'n resensie.

Laat hulle dan individueel 'n resensie skryf oor die roman '*n Stringe-*

tjie blou krale. Maak dit duidelik dat hulle teikenlesers hulle eie ouderdomsgroep sal wees.

Matriks! (Miskien kan die leerders self 'n matriks opstel na aanleiding van die kenmerke van 'n resensie wat hulle self in hul groepe nagevors het en met behulp van die kennis wat hulle reeds van ander matrikse opgedoen het.)

Aktiwiteit 7

AH en AEAT LU1 AS1a,b,d

Klasbespreking

Die huidige geslag word dikwels die “Prozac-nasie” genoem omdat so baie mense deesdae van anti-depressante afhanklik is om die daaglikse druk in die gejaagde samelewing te hanteer. Laat die leerders spontaan gesels oor die kwessie van depressie. Miskien is daar depressie-lyers in die klas wat bereid is om daaroor te praat. Onthou dat dit 'n sensitiewe kwessie is wat met die nodige omsigtigheid hanteer moet word!

MODULE 15

Klasbesprekings

Hierdie module bestaan uit klasbesprekings wat in groepe van drie tot vier leerders gedoen kan word. Na elke groepsbespreking moet terugvoering aan die klas gegee word.

Die leerders moet aantekeninge afneem van die terugvoering sodat die inligting gebruik kan word om verder moontlike vrae oor die roman te beantwoord wanneer u summatiewe assessering doen.

TYD AS STRUKTURELEMENT

- Oor watter tydperk strek die vertelde tyd in die roman?
- Word die roman chronologies of a-chronologies aangebied? Verduidelik.

RUIMTE AS STRUKTURELEMENT

- Verduidelik weer vir die leerders wat verstaan word onder die begrip “ruimte” in ’n teks.
- Gee aan elke groep in die klas ’n hoofstuk (of meer) om die ruimtes wat in die teks gedek word na te vors. Laat hulle in hul terugvoering oor die ruimte baie duidelik wys hoedat die ruimte meer word as bloot die plek waar die handeling op ’n bepaalde tydstip afspeel. Hulle moet in staat wees om ook die invloed van die ruimte op die karakters aan te dui in hul terugvoering.

KARAKTER

- Laat die leerders die skemas wat hulle ten opsigte van elke karakter voltooi het, in hul groepe deurwerk en terugvoering aan die klas gee.
- Laat hulle bespreek watter karakteriseringstegnieke hoofsaaklik gebruik is om elke karakter se persoonlikheid uit te beeld. (Dit is

belangrik om hier te onthou dat dit 'n eerste persoonsvertelling is!)

- Laat die klas bespreek watter karakters rond en watter plat is. Laat hulle motiveer waarom hulle so sê. (Laat hulle vir hierdie bespreking terugverwys na die matrikse wat hulle ten opsigte van elke karakter voltooi het.)

TEMA, MOTIEF, LEITMOTIEF, KNOOP

- Bespreek weer die betekenis van hierdie begrippe met die leerders. Gee weer aan elke groep in die klas 'n hoofstuk of meer. Laat hulle alle temas (soos die kleurkwessie) in die hoofstuk merk – direkte en indirekte verwysings na kwessies wat met die tema(s) in die roman verband hou.
- Kom daar enige motiewe of leitmotiewe in die roman voor? (Dink byvoorbeeld aan die talle verwysings na Nomsa se hare.) Indien wel, laat hulle dit op dieselfde manier hanteer as die tema.
- Laat die hele klas bespiegel oor wat die knoop in die verhaal is. Watter gebeurtenis gee aanleiding tot die hele verloop van die gebeure? Onthou dat daar verskil van mening hieroor mag bestaan. Die leerders moet weet dat hulle hul keuse van waar die knoop lê, moet kan motiveer.

KONFLIK EN SPANNING

- Hanteer op dieselfde manier as die ander struktuurelemente. Laat hulle in hul groepe besin oor vrae soos die volgende:
- Watter botsende waardes/belange/groepe, ensovoorts, kom voor in die roman?
- Onderskei tussen innerlike en uiterlike konflik in die roman. Watter karakters beleef innerlike konflik? Hoekom?
- Hoe kom die botsing tot uiting?
- Hoe dra die konflik by tot die spanning in die verhaal?
- Waardeur word die spanning in die roman geskep en volgehou?
- Wanneer en waardeur word die spanning opgelos?

TITEL

- Laat elke groep 'n hoofstuk of meer soeklees om alle verwysings na 'n *stringetjie blou krale* op te spoor. Skryf al die verwysings op 'n transparant neer.
- Laat die leerders nou tydens 'n klasbespreking besluit: Waarom het die skrywer hierdie titel vir die roman gekies? Is dit 'n goeie keuse vir 'n titel? Motiveer.
- Indien dit 'n swak keuse is, watter beter titel kan hulle aan die hand doen? Motiveer die keuse van die ander titel.

TEN SLOTTE

E.K.M. Dido, die outeur van die roman *'n Stringetjie blou krale*, gee die volgende motivering vir die skryf van die roman.

Pas na die publikasie van my eerste roman – *Die storie van Monica Peters* – is na my verwys as 'n “swart skrywer”. Dit juis op 'n stadium toe ek gebukkend gegaan het onder 'n identiteitskrisis. Ek was nie swart nie! As bruinmens het ek nie geweet waar my regmatige plek in die nuwe Suid-Afrika was nie. In die ou bedeling het ek, nes my swart landsgenote, my plek geken. Die agterdeure en eers na bordjies kyk voor jy op 'n bank gaan sit of by 'n gebou wou ingaan. Ek moes my grootte klere en skoene ken, want in baie winkels was daar nie geleentheid vir aanpas nie. My velkleur was aansteeklik. Die vernedering was moeilik om te verwerk as daar per abuis by die verkeerde deure ingestap is. En toe is die nuwe era hier, en word ek wreed ontnugter. Ek, as bruinmens, sit nommer pas onder die swart-politeiksambreef wanneer dit owerhede pas, maar andersins is ek Bruin, Coloured of So-called-Coloured. Dis waar my identiteitskrisis begin het. Ek het nie geweet waar ek hoort nie.

My identiteitskrisis het met die verloop van die “Khoi-san-koors” vererger. Daar was sprake dat alle bruinmense Khoisan is. Ek was nie Khoi-san nie! Wou net Bruin wees! Wou net myself wees. Daar was selfs sprake van 'n moontlike Kleurling-politieke party, en daarvan wou ek niks hoor nie. Sien, al het ek nie geweet waar ek in die nuwe Suid-Afrika hoort nie, wou ek ook nie dat daar weereens 'n verdeling in my land plaasvind nie. Ek was depressief genoeg!

Dis eers in 1997 in Amsterdam, Nederland, dat die lig vir my opgegaan het: Ek is eerstens Dido, dan 'n Suid-Afrikaner. En ja, ek is swart, Khoi, San, Wit, of enige etiket wat mense op my wil plak. Eers toe dié besef posvat, kon ek die identiteitslas afskud.

Dis tydens hierdie euforie dat ek van die lelike ding bewus geraak het. Die rassisme van bruinmense teenoor swartmense. Dit het my diep seergemaak. Die kern van die rassistiese neiging was vir my

maklik te identifiseer. Die haat en venyn teenoor die swartmense was as gevolg van wanbegrippe en onkunde.

Met 'n *Stringetjie blou krale* wou ek die leser 'n blik gee op die gewoontes en kultuur van een groep Suid-Afrikaners. Wou daarmee verdraagsaamheid aanwakker.

Die boek sou nooit bestaan het as ek nie eers self van my identiteitskrisis ontslae geraak het nie.

Aktiwiteit

AH en AEAT LU1 AS1a,b,d

Klasbespreking

Gaan baie inwoners van die Nuwe Suid-Afrika na 1994 nog gebuk onder 'n indentiteitskrisis?

Bespreek die vraag in julle groepe wat, indien moontlik, divers saamgestel moet wees. Besluit wat is die identiteitskrisis vir elk van die groepe – wit, bruin en swart?

Is daar 'n oplossing vir dié krisis? Wat is die oplossing? Wat is elke Suid-Afrikaner se verantwoordelikheid ten opsigte van die oplos van die krisis?

Lees die onderstaande uittreksel uit D.J. Opperman se gedig “Gebed om die gebeente”:

Seën, Here, al die bleek gebeente van die stryd –

...

*– dat ons as een groot nasie in dié gramadoelas
met elke stukkie sinkplaat en met elke wiel,
en wit en bruin en swart foelie agter skoon glas
ewig U sonlig vang en na mekaar toe spieël.*

In watter mate is Opperman se gebed in hierdie besondere gedig (wat jou onderwyser gerus met jou kan lees en behandel!) 'n verwoording van 'n moontlike oplossing vir ons land se probleme?

ADDENDUM: VOORBEELDE VAN ASSESSERINGSMATRIKSE

VOORBEELD VAN ASSESSERINGSMATRIKS VIR LANGER, KREATIEWE SKRYFSTUKKE:

TAAL EN STYL ▼

TOTAAL: 40

PUIK: Sprankelende taalgebruik/Wissonderlike taalbeheersing/ Genuanseerde taalgebruik van kunstenaar	GOED: Woordgevoelig/ Raaisessing/ Geordende struktuur/ Oorspronk- like sinsbou en paragatfering/ Interpunksie feitlik foutloos	BOGEMIDDELD: Geringe taaloute/ Taal baie gewoon/ Kandidaat in staat om korrek te stuyf/ Geykte beelddispraak/Mate van taalvolwassenheid	GEMIDDELD: Algemene taaloute, nie baie sturend/ Sinsbou aanvaarbaar, betreklik vidi/ Oorspronklike uit- drukingsvermoë/ Doelbewuste mooskrywy/ Paragatfering wilskeutig/ Hegte bou ontbreek	ONDERGEMIDDELD: Sturende, elementêre spel-, taal- en sins- bououte/See, onbeholpe formulierings/ Lomp/Swak woord- orde/ Onvolledige sinne/Ernstige inter- punksiefoute	SWAK: Onbeholpe taalgebruik/ Sameelansing sonder struktuur/Weinig sprake van eenheids/ignorer interpunksie	BEROERD: Deurspek van taal-, spel-, interpunksie-, sinsbououte/ Geen paragatfering/ Soms feitlik onverstaan- bare gemeenplase
---	--	---	---	--	---	---

INHOUD ▼

PUIK: Individuele, oorspronklike siening /Ryp/Sterk ontouings-
krag/Type insig getuig van belesenheid/Deeglike beplanning
bewys

GOED: Vertelling getuig van eghheid/Duidelik onmynde tema/
Sterk konsentrasie op tema/Algerond/Deeglike beplanning duidelik

BOGEMIDDELD: Toon geloofwaardigheid/Betreklik eg/
Storie vidi, ontuig nog/etwat meer as doodgevone/Mate
van oorspronklikheid

GEMIDDELD: Voorspelbaar, saai, doodgewoon, bog ter sake/inhoud
storeagtige relax individuele siening ontbreek/Nie volgehoute
konsentrasie op tema/Min bewys van beplanning

ONDERGEMIDDELD: Onoortuigende, hiperboliese vertelling/Sterk
afwaling van onderwerp/Weinig sprake van ontwikkeling/Eenheid
van inleiding, verloop, slot ontbreek/Geen konsentrasie op tema/
Geen beplanning

SWAK: Onryp sameelansing van niksseggende gedagtes/
Oppervlakkige uitlatinge/Ongelofwaardig/Reproduksie van boek
of rolprent/Onkundig oor onderwerp

FEITLIK NIE TER SAKE: Inhoud heeltemal ontessaaklik/
Foutiewe interpretasie, totale mistating van onderwerp

7 6 5 4 3 2 1

A 38+ 35-37 31-33 27-28 24-25 20-21 16-17

B 36-37 33-34 29-30 25-26 22-23 18-19 15-16

C 34-35 31-32 27-28 24-25 20-21 16-17 13-14

D 32-33 29-30 25-26 22-23 18-19 15-16 11-12

E 30-31 27-28 24-25 20-21 16-17 13-14 9-10

F 28-29 25-26 22-23 18-19 15-16 11-12 7-8

G 25-27 23-25 19-21 15-17 12-14 8-10 1-6

VOORBEELD VAN ASSESSERINGSMATRIKS VIR KORTER, FUNKSIONELE SKRYFSTUKKE:

TAAL EN STYL ▼

TOTAAL: 20

PUUK:	GOED:	BOGEMIDDELD:	GEMIDDELD:	ONDERGEMIDDELD:	SWAK:	BEROERD:
Sprankelende taalgebruik/Unsonderlike taalbeheersing/Genuusende taalgebruik van kunstenaar Totale toepassing van formaat	Woordgevoelig/Raaksegging/Geoendende struktuur/Oorspronklike sinbou en paraagrafering/Interpunksie feitlik foutloos Totale toepassing van formaat	Geeringe taalfoute/taai baie gewoon/Kandidaat in staat om korrek te skryf/Geiykte beelddispraak/Mate van taalvolwassenheid Goëse toepassing van formaat	Algemere taalfoute, nie baie senuend/Sinbou aanvaarbaar, betreklik /td/ Oorspronklike uitdrukkingsvermoë/Doebewuste moorskrywy/Paraagrafering willekeurig/Hege bou ontbreek/Formaat toegepas	Steuende, elementêre spel-, taal- en sinsbou/leë, onbeholpe formulierings/Lomp/Swak woorde/Onvolledige sime/Ernstige interpunksiefoute Gebrekkige toepassing van formaat	Onbeholpe taalgebruik/Sametlansing sonder struktuur/Wenig sprake van eenheid/ignoreer interpunksie Geen toepassing van formaat	Deurspek van taal-, spel-, interpunksie-, sinsboufoute/ Geen paraagrafering/ Soms feitlik onverstaanbare genseemlase/ Geen formaat

INHOUD ▼

PUUK: Individuele, oorspronklike siening/Rypp/Sterk oortuigingskra/Rypp insig getuig van belesnheid/Deeglike beplanning bewys

GOED: Vertaling getuig van eghheid/Duidelik omlynde tema/ Sterk konsentrasie op tema/Algerond/Deeglike beplanning duidelik

BOGEMIDDELD: Toon geloofwaardigheid/Batreklike eg/ Storie vlot, oortuig nog/leiwat meer as doodgewone/Mate van oorspronklikheid

GEMIDDELD: Voorspelbaar, saai, doodgewoon, tog ter sake/inhoud storen/gegite relaa/s/Individuele siening ontbree Nie volgehoue konsentrasie op tema/Min bewys van beplanning

ONDERGEMIDDELD: Onoortuigende, hiperboliese vertelling/Sterk adwaling van onderwerp/Wenig sprake van ontwikkeling/Erneid van inleiding, verloop, slot ontbreek/Geen konsentrasie op tema/ Geen beplanning

SWAK: Onryp samelansing van niksseggende gedagtes/ Oppervlakkige uitlatinge/Ongehoofwaardig/Reproduksie van boek of rolpriert/Onkundig oor onderwerp

FEITLIK NIE TER SAKKE: Inhoud heeltemal ontensaaklik/ Foutiewe interpretasie, totale mistasting van onderwerp

7 6 5 4 3 2 1

18+ 16-17 15-16 13-14 11-12 9-10 7-8

16-17 15-16 14-15 12-13 10-11 8-9 6-7

15-16 14-15 13-14 11-12 9-10 7-8 5-6

14-15 13-14 12-13 10-11 8-9 6-7 4-5

13-14 12-13 11-12 9-10 7-8 5-6 3-4

12-13 11-12 10-11 8-9 6-7 4-5 2-3

11-12 10-11 9-10 7-8 5-6 3-4 1-2

VOORBEELD VAN ASSESSERINGSMATRIKS VIR VOORBEREIDE TOESPRAAK:

<p>INHOUD EN ORGANISASIE:</p>	<p>Indrukwekkende gebruik van bronmateriaal. Uitstekende struktuur en styl. Logiese argumente. Uitstekende seleksie van gegewens. 8-10</p>	<p>Voldoende bewys van navorsing. Goeie struktuur en styl. Goeie seleksie van gegewens. Oor die algemeen 'n goeie seleksie van gegewens. 5-7</p>	<p>Bewys van navorsing. Gebrekkig in terme van struktuur en styl. Gebrekkige keuse van gegewens. Mat van onlogiese argumente. 3-4</p>	<p>Onvoldoende voorbereiding. Minimale aandag aan styl en struktuur. Onlogiese argumente. Oninspirerende seleksie van gegewens. 1-2</p>
<p>TAALGEBRUIK, SPRAAK, HOUDING:</p>	<p>Spreker met charisma – lewendig, oorspronklik, inspirerend, boeiend. Uitstekende stembeheer en lyftaal. Uitstekende taalbeheersing. 8-10</p>	<p>Bedrewe spreker met voldoende stembeheer en lyftaal. Taalgebruik en register gepas. In staat om gehoor se aandag te hou. 5-7</p>	<p>Vaardige spreker met onderbrekings in hoorbaarheid en stembeheer. Ondoeltreffende gebruik van gebare. Mate van onvanpaste taalgebruik en/of register. 3-4</p>	<p>Onvanpaste register. Swak taalgebruik. Onvanpaste gebruik van gebare. Swak uitspraak. 1-2</p>
<p>ALGEMENE KOMMUNIKASIE EN GEHOORKONTAK:</p>	<p>Merkwaardige selfvertroue en uiters doeltreffende voeling met gehoor duidelik uit gehoorreaksie. 5-6</p>	<p>Demonstreer selfvertroue en voeling met gehoor. 3-4</p>	<p>Voldoende selfvertroue en voeling met gehoor. 2</p>	<p>Gebrekkige selfvertroue. Min voeling met gehoor. 1</p>
<p>GEBRUIK VAN NOTAS EN HULPMIDDELE:</p>	<p>Uiters doeltreffende gebruik van notas en ondersteunende hulpmiddele. 4</p>	<p>Goeie gebruik van notas en ondersteunende hulpmiddele. 3</p>	<p>Verwys dikwels na notas. Mate van gebruik van hulpmiddele. 2</p>	<p>Notas ondoeltreffend gebruik. Geen ondersteunende hulpmiddele of hulpmiddele onvanpas. 1</p>

Groepassesseringsvorm	Datum: / /			
Name van groeplede:	Vaardigheidsvlak:			
1.				
♣: Hulp nodig				
2.				
♣♣: Aanvaarbaar				
3.				
♣♣♣: Goed				
4.				
♣♣♣♣: Uitstekend				
Aktiwiteit:				
Vaardigheid:	♣♣♣♣	♣♣♣♣	♣♣♣	♣
Ons groep het saamgewerk aan die aktiwiteit.				
Ons groep het by die punt gebly.				
Ons het na mekaar se standpunte/opinies geluister.				
Ons het al die vrae volledig beantwoord.				
Elke groeplid het deelgeneem aan die gesprek.				
Elke groeplid het gemaklik gevoel om deel te neem.				

Bron: Janse van Rensburg, C. 2001. *Lekker leergoed*. Matieland: Fisichem